

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології

НЕПИЙВОДА ІВАННА ВІТАЛІЇВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
загального та прикладного
мовознавства і слов'янської
філології, к.філол.н., доцент
_____ Гарбера І.В.
«____» _____ 2024 р.

**МАКРО- І МІКРОСТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА
ТЕРМІНІВ ІЗ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**

Спеціальність 035 Філологія
Освітньо-професійна програма 035.10 Прикладна лінгвістика

Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:
І.В. Гарбера, в.о. завідувача
кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології,
канд.філол.н., доцент

Оцінка: ____ / ____ / ____
Голова ЕК: _____

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Непийвода І. В. Макро- і мікроструктура електронного словника термінів із прикладної лінгвістики. Спеціальність 035 «Філологія», Освітня програма «Прикладна лінгвістика». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

Кваліфікаційну роботу присвячено створенню словника термінів прикладної лінгвістики. В межах наукового дослідження було визначено композиційні складові словника, а саме його макро- і мікроструктуру. Наведено типи та зразки укладених словникових статей, наголошено на особливостях представлення синонімії та омонімії в межах словникових статей. Зазначено перспективи подальших наукових досліджень, які вбачаються в розширенні та систематизації електронного словника термінів прикладної лінгвістики.

Ключові слова: прикладна лінгвістика, лексикографія, макроструктура, мікроструктура, словник, словникова стаття.

Бібліографія: 58.

Nepiyvoda I. Macro- and Microstructure of an Electronic Dictionary of Terms in Applied Linguistics. Specialty 035 "Philology", Programme "Applied Linguistics". Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification work is devoted to the creation of a dictionary of applied linguistics terminology. Within the framework of scientific research, the compositional components of the dictionary were determined, namely its macro- and microstructure. The types and samples of compiled dictionary articles are given, the peculiarities of the representation of synonymy and homonymy within the limits of dictionary articles are emphasized. The prospects of further scientific research, which are considered under the expansion and systematization of the electronic dictionary of applied linguistics terminology, are indicated.

Keywords: applied linguistics, lexicography, macrostructure, microstructure, dictionary, dictionary article.

Bibliography: 58.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретичний аспект лексикографії як синергії науки та мистецтва створення словників	7
1.1. Поняття та статус лексикографії в Україні	7
1.2. Становлення (етапи розвитку) української лексикографії	10
Висновок до 1 розділу	12
Розділ 2. Комп'ютерна лексикографія як окрема галузь словникарства	13
2.1. Основні принципи лексикографування й поняття лексикографічного типу	13
2.2. Універсальний словник і його лексикографічні особливості	18
2.3. Розробка електронного словника: основні труднощі та методи	20
Висновок до 2 розділу	24
Розділ 3. Практичний погляд на лексикографію: формування словників	26
3.1. Термінографія як наука про термінологічні словники	26
3.2. Укладання словника: його макроструктура	30
3.3. Мікроструктура словника	33
3.4. Створення тлумачно-перекладного словника термінів прикладної лінгвістики	37
Висновок до 3 розділу	49
Висновки	50
Список використаної літератури	52
Додатки. Апробація	56

ВСТУП

В епоху стрімкого розвитку мовознавчих наук, зміни лінгвістичних парадигм, дослідження практичних сторін та значного збільшення теоретичних напрацювань зростає і кількість термінології, що зумовлює переосмислення наявного термінологічного апарату. Водночас, в умовах інтенсивного розвитку прикладної лінгвістики, у її межах сформувалися самостійні напрями, що утворюють власні поняттєво-термінологічні апарати. У зв'язку з цим нагальною потребою є формування тлумачно-перекладного термінологічного словника галузей прикладної лінгвістики не лише для широкого використання новоутворених понять, а й конкретизації їх семантики та уникнення наукових суперечностей у майбутньому.

Призначення словника полягає в тому, щоб точно й вичерпно відобразити поняттєво-термінологічний апарат десяти розділів прикладної лінгвістики (прикладної фонетики, прикладної лексикографії, автоматичного опрацювання природної мови, прикладної морфології, корпусної лінгвістики, прикладного синтаксису, квантитативної лінгвістики, лінгвістичної експертизи, комп'ютерної лінгвістики та власне прикладної лінгвістики), а також забезпечити навчальну, наукову та виробничу діяльність лінгвістів, оскільки термінологічний словник, безумовно, є найважливішим способом впорядкування та опису терміносистеми відповідної галузі знань. Це, власне, й зумовлює **актуальність** розробки досліджуваної проблеми.

Метою цього дослідження є зібрання та систематизація термінів основних галузей прикладної лінгвістики та представлення їх у вигляді електронного словника.

Для досягнення поставленої мети виконано такі **завдання**:

- 1) опрацьовано наукову літературу з проблеми дослідження;
- 2) укладено реєстр термінів десяти розділів прикладної лінгвістики (прикладної фонетики, прикладної лексикографії, автоматичного опрацювання природної мови, прикладної морфології, корпусної лінгвістики,

прикладного синтаксису, квантитативної лінгвістики, лінгвістичної експертизи, комп'ютерної лінгвістики та власне прикладної лінгвістики);

- 3) розроблено макроструктуру словника;
- 4) запропоновано структуру словникової статті;
- 5) укладено словникові статті.

Об'єктом роботи постає макро- і мікроструктура словника термінів прикладної лінгвістики; **предметом** – термінологія галузей прикладної лінгвістики.

Матеріалом дослідження слугували терміни прикладної фонетики, прикладної лексикографії, автоматичного опрацювання природної мови, прикладної морфології, корпусної лінгвістики, прикладного синтаксису, квантитативної лінгвістики, лінгвістичної експертизи, комп'ютерної лінгвістики та власне прикладної лінгвістики, відібрані з різноманітних словників, підручників, посібників, інтернет-джерел.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили необхідність застосування низки загальнонаукових методів: методів критичного аналізу та систематизації наукової літератури (для встановлення теоретико-методологічних засад дослідження та для опрацювання макро- і мікроструктури словника); методу дефініційного аналізу (для пояснення термінології); описового та статистичного методів (для репрезентації результатів дослідження). Основним методом роботи постає лексикографічний метод – як для виокремлення дефініцій основних термінів прикладної лінгвістики з різних джерел, так і для їх зібрання, уніфікації та систематизації у вигляді електронного словника.

Теоретична значимість роботи: окреслено основи макро- і мікроструктури словника; сформовано загальне уявлення про структуру термінологічного словника.

Практична цінність полягає у впорядкуванні та описі терміносистеми прикладної лінгвістики; результати цього дослідження можуть знайти своє практичне використання у галузях прикладного мовознавства та

інформаційних технологій, а також може стати корисним виданням для лінгвістів, особливо здобувачів ступеня освіти «Бакалавр», що безпосередньо вивчають досліджені та подані у нашому словнику лінгвістичні розділи, та усіх, хто цікавиться проблемами прикладної лінгвістики.

Апробація роботи. Результати дослідження апробовано шляхом: 1) участі у 2-х конференціях: V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики» (м. Рівне, Україна, 15 травня 2024 р.), Всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Мовний простір сучасного світу» (м. Київ, Україна, 24 травня 2024 р.) та 2) публікації 3-х наукових праць:

- Harbera I.V., Nemyivoda I.V. Macro- and Microstructure of the Dictionary of Applied Linguistics Terminology. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024, Т. 35 (74), №3, Ч. 1. С. 141–145.
- Непийвода І. Макроструктура електронного словника термінів із прикладної лінгвістики. *Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне, 2024. С. 68–70.
- Непийвода І. Макро- і мікроструктура словника термінів прикладної лінгвістики. *Мовний простір сучасного світу* : тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених. Київ, 2024. С. 134–138.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із титульного аркуша, анотації (поданої українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів (кожен із яких налічує власні підрозділи: перший розділ включає два підрозділи, другий – три підрозділи, третій розділ – чотири підрозділи), висновків до розділів, загальних висновків дослідження, списку використаної літератури (58 позицій) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи – 55 сторінок (як окремий файл додаємо створений лінгвістичний продукт – електронний термінологічний словник у форматі Microsoft Excel).

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИКОГРАФІЇ ЯК СИНЕРГІЇ НАУКИ ТА МИСТЕЦТВА СТВОРЕННЯ СЛОВНИКІВ

1.1. Поняття та статус лексикографії в Україні

Лексикографія є одним із найдавніших напрямів прикладної лінгвістики, результати якого слугують корисним інструментом для людства. Проте ще й досі точаться лінгвістичні дискусії щодо її природи. Що ж таке лексикографія: чи є вона наукою, практичною діяльністю, мистецтвом або ж частиною (розділом) інших наукових дисциплін?

В українському мовознавстві лексикографію розглядають як розділ мовознавства, що займається створенням словників і розробкою їхніх теоретичних основ. Водночас у нашій мовознавчій традиції питання про статус лексикографії ніколи не порушувалося експліцитно. Зокрема, не визначалося, чи є лексикографія суто теоретичною або практичною галуззю знань, чи взагалі окремою дисципліною.

Наразі доволі складно повноцінно й однозначно тлумачити поняття «лексикографії». До того ж це проблема не лише лінгвоукраїністики. Польський лексикограф П. Жмігородський з цього приводу пише: «Сформулювати дефініцію терміна лексикографія, особливо дефініцію, яка б добре висвітлювала предмет і обсяг цієї дисципліни й одночасно задовольняла лексикографів, важко» [Zmigrodzki 2005: 14].

Одним із факторів, що ускладнює точне формулювання значення є активний процес формування лексикографії як мовознавчої дисципліни. Натомість, іншим чинником відсутності сталої дефініції постає неоднозначне трактування лексикографії: що саме належить до її основних завдань та компетенцій – практика збирання слів, їх систематизація, опис словникового матеріалу та власне створення словників, чи теоретична складова «осмислення словникової параметризації мовної картини світу» (за О. М. Демською), чи і те й інше, чи, можливо, ще певні додаткові аспекти.

Традиційно в українському мовознавстві лексикографія трактується так: «Лексикографія (від грец. λεξικογραφία (грец. λεξικόν – словник і грец. γράφω – пишу)), словникарство – розділ мовознавства, пов'язаний зі створенням словників та опрацюванням їхніх теоретичних засад. Вона виникла з практичних потреб пояснення незрозумілих слів, яке спочатку здійснювалося у вигляді глос, тобто тлумачення написів на полях і в тексті рукописів книг» [ЕУМ 2004: 296].

Першочерговість практики у лексикографії була абсолютно вмотивована. Потреба тлумачення незрозумілих слів стимулювала роботу над укладанням словників і, відповідно, практичну лексикографію, або словникарство. З часом практична складова зазнала змін, систематизації й узагальнення. Тоді з'являються теоретичні доробки, що супроводжують появу теоретичної лексикографії. Так паралельно з прикладною формується й теоретична лексикографія, що в свою чергу модифікує трактування аналізованого лінгвістичного поняття. У «Сучасній українській літературній мові: Лексиці і фразеології» з'являється дефініція, що привертає увагу до теоретичної складової лексикографії: «галузь мовознавчої науки покликана, поряд із розв'язанням важливих теоретичних проблем словникової роботи, задовольнити практичні потреби суспільства в словниках різних типів і різного призначення. Інакше кажучи, лексикографія – це наука, що займається не лише розробкою теоретичних проблем укладання словника, але й призбируванням, упорядкуванням і описуванням різного роду словникових матеріалів» [СУЛМ 1973: 292]. Узагальнене трактування пропонує «Енциклопедія Українська мова», що подає лексикографію як практичну субдисципліну: «розділ мовознавства, пов'язаний зі створенням словників та опрацюванням їх теоретичних засад» [ЕУМ 2004: 296]. Водночас О. В. Кровицька висловлює протилежні міркування щодо тлумачення лексикографії, підкреслюючи її самостійність з-поміж інших дисциплін та наголошуючи на її власній теорії та практиці: «у сучасному дискурсі лексикографія – це розділ мовознавства, що визначає теоретичні принципи

укладання словників, вивчає типи словників; це також процес збирання слів певної мови, їх упорядкування, опис словникового матеріалу; це також сукупність словників певної мови і наукових праць із цієї галузі» [Кровицька 2005: 4].

Як і будь-яка наука, лексикографія має дві основні складові: теоретичну та практичну. Теоретична лексикографія займається вирішенням загальних наукових проблем, тоді як практична лексикографія відповідає за створення словників різних типів, спираючись на теоретичні розробки. Втім, цей поділ є умовним, оскільки обидві частини лексикографії тісно пов'язані. Теоретик-лексикограф не може працювати лише на рівні теорії без врахування конкретних матеріалів і практичного досвіду, а практик, у свою чергу, не може обмежуватися лише практичною роботою, не враховуючи новітні теоретичні питання лексикографії. Однак розмежування цих складових є вкрай важливим.

О. В. Іванова у своїх працях цитує: «Лексикографія як наукова дисципліна носить, безсумнівно, комплексний характер: її історико-філологічний аспект проявляється у постійному зацікавленні типологією словників і їхнього зв'язку з культурою; її гносеологічний аспект обумовлений сутністю словників як способу організації й подачі знань, накопичених суспільством; її семантико-лексикографічний аспект пов'язаний з узагальненням словникових даних у руслі моделювання плану змісту мови» [Іванова 2017: 15-16].

Однак, на сьогодні функції лексикографії розширилися за рахунок вирішення не лише прикладних, але й інформаційно-пізнавально-методологічних завдань. Тепер лексикографія як наука знаходиться на стику інформаційної технології: комп'ютерного мовознавства, практичних наукових експериментів, загальної й педагогічної лінгвістики.

1.2. Становлення (етапи розвитку) української лексикографії

Розвиток української лексикографії пов'язаний із суспільно-політичними та культурними умовами, а також із потребами мовного та культурного життя. Тож для сучасної теоретичної лексикографії вагоме значення мають роботи вітчизняних дослідників, які зосереджуються на узагальненні здобутків лексикографії попередніх періодів розвитку.

Окрім статусу, структури, місця лексикографії серед інших дисциплін не менш важливим питанням є її витоки, шляхи становлення та етапи розвитку. Як же виникла лексикографія? Фактично, лексикографія бере свій початок зі словникарства – одного з найстаріших занять, що супроводжувало розвиток писемності. Процес відмежування незрозумілих чи малознайомих слів з тексту та їх пояснення в синергії зародили лексикографічну працю. Тобто, по суті, з виникненням писемності з'явилася думка про складання і пояснення списків слів, що згодом переросли у доробки лексикографічної науки – словники.

Коли йдеться про сучасну європейську лексикографію, до якої зараховуємо й власне українську лексикографію, її виникнення слід датувати епохою Відродження XV-XVII ст. Технічні винаходи, географічні відкриття, початок книгодрукування разом з іншими факторами характерними епосі Відродження беззаперечно вплинули на розвиток словникарства й сформували основні чинники виникнення сучасної європейської лексикографії. О. М. Демська групує та описує їх так: «Перший чинник – це винахід друкарства, який стимулює дію другого чинника – розширення кола користувачів книжки і, відповідно, потребу розуміння прочитаного. Третій – зумовлений зверненням до античності, спричиняє необхідність для інтелектуалів вивчення класичних мов – греки й латини, і врешті, четвертий, чи не найважливіший, – формування сучасних народів і сучасних

національних мов, який безпосередньо впливає на виникнення й розвиток сучасної європейської лексикографії» [Демська 2010: 48].

Мовознавця також виокремлює три основні періоди у розвитку національних європейських лексикографічних традицій. Серед яких протословниковий, або дословниковий; ранній словниковий та період сучасної лексикографії або розвиненої лексикографії. О. М. Демська пояснює, що кожен із цих періодів має свою специфіку, що напряду пов'язана з головною функцією словникового опису. «Для першого періоду основною функцією є пояснення малозрозумілих слів – глос; для другого – вивчення й опис мови народу в давніх перекладних і одномовних лексиконах; для третього періоду, пов'язаного зі становленням національних літературних мов, - опис і нормування словникового складу мови» [Демська 2010: 51].

Не є винятком і наша лексикографічна традиція, яка у своєму становленні пройшла всі три етапи: протисловниковий, або, як його називає В. В. Німчук «підготовчий (глоси)» [Німчук 1980: 7]; ранній словниковий (фактично період староукраїнської лексикографії, у межах якої виділено періоди становлення і розквіту) та сучасної української лексикографії, у межах якої виділяємо період становлення і власне сучасної лексикографії.

Отже, виникнення й розвиток лексикографії залежить не лише від потреби людини пояснювати та розпізнавати слова, які їй незрозумілі. Очевидно, що геополітичні, історичні, культурні та наукові фактори мають вирішальне значення для появи національної лексикографії, розквіту якої сприяли розвиток друкарства та потреба знання. Потреба формування сучасних народів і створення літературних мов визначила її статус. Крім того, було доведено, що неабияке значення має геополітичний фактор для історії української лексикографії, яка у XVI столітті демонструвала такі ж тенденції, як і європейська, але значно сповільнилася після перетворення України на колонію в наступні століття. Значний розвиток української лексикографії ми знову спостерігаємо у XX столітті, що зумовлений виникненням української державності після Жовтневої революції, хвилею українізації, внаслідок якої

українську визнали державною мовою. Більшість опублікованих словників прагнули задовольнити суспільні потреби та максимально повно подати своєрідну українську лексику. Таким чином, з'явилися словники, у яких автори намагалися використовувати морфеми української мови, а не запозичувати слова з інших мов.

Висновок до 1 розділу

Роботи українських лексикографів надали міцне підґрунтя для подальшої роботи над словниками вже після проголошення незалежності України. Вітчизняні мовознавці досягли нових значних досягнень у складних умовах сьогодення. Українська лексика «в минулому виконувала важливі лінгвістичні й етнічні завдання, а на теперішньому етапі українські лексикони перш за все стали прикметою державотворчих процесів» [Полюга 2003: 10].

Тож лексикографія сучасного часу є надзвичайно потужним і високорозвиненим розділом мовознавства, який відіграє важливу роль у збереженні культурних цінностей народу. Наявність великої кількості центрів лексикографії, широкого спектру словників і значного наукового потенціалу сприяють розширенню теоретичної й дослідницької роботи в галузі лексикографії.

Розділ 2. КОМП'ЮТЕРНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ ЯК ОКРЕМА ГАЛУЗЬ СЛОВНИКАРСТВА

2.1. Основні принципи лексикографування й поняття лексикографічного типу

Принципи лексикографічного опису мовних одиниць вважаються стандартами науково-аналітичних дій і методологічними основами для роботи словників.

Досвід теоретичної та практичної лексикографії показує, що таких критеріїв можна виділити достатню кількість за різними диференційними ознаками та на основі різних підходів. Тим не менш, досвід укладачів підтверджує, що можна виділити п'ять основних принципів лексикографування, які є універсальними для дослідження будь-якої словникової праці:

1. Спадкоємність лексикографічних творів.

Коли мова йде про опис певного словникового матеріалу, будь-які словники завжди повинні спиратися на існуючі лексикографічні традиції. Крім того, іноді словник, який з різних причин не відповідає першоначальному задуму укладачів, все одно стає корисним джерелом при створенні інших словників.

2. Вагома роль суб'єктивного фактора в створенні словників.

Мабуть, індивідуальний стилістичний фактор не можна повністю виключити з лексикографії. Зокрема, видатні лексикографи з різних країн, такі як Е. Літтре, В. І. Даль, Л. В. Щерба, і багато інших, дали відчуття власної креативності та унікального стилю в словниках, які вони створили. Не дарма ж численну кількість словників, принаймі у щоденному спілкуванні, було названо за прізвищем їхнього укладача (автора) чи за

прізвищем того, хто дав своє ім'я цілій лексикографічній школі (до прикладу словники Вебстера).

Очевидно, що суб'єктивний фактор відіграє певну роль у процесі подання значень у словниковій статті з кількома значеннями. У цьому випадку, саме лексикограф повинен вирішувати питання виокремлення певної кількості значень, їх оформлення та розташування у словниковій статті. При цьому він же бере відповідальність за вибір методу, яким буде керуватися, при оформленні словника: чи то історичний, коли розташування значень базується на етимологічному описі розвитку значень, а найбільш вживані (сучасні) залишаються останніми в семантичній структурі, чи емпіричний, коли розташування значень базується на сучасному розумінні актуальності слова, де кожен лінгвіст опирається на власне мовне чуття, в чому власне й проявляється суб'єктивність роботи лексикографа.

3. Зумовленість створення словника жорстким прагматизмом.

Кожен словник завжди розроблений для конкретного читача, враховуючи особливості мов і потреби, які виникають у лексикографічних працях у певний період часу. Іноді лексикографи вважають за необхідне опиратися на утилітарні та прагматичні міркування при створенні словника. Тож, інакше кажучи, словники в основному оцінюються за користю, яку вони приносять.

4. Нормативність у виборі і подачі лексики.

Зважаючи на нормативно-стилістичні обов'язки словника, не можна допускати необмеженого використання у них ненормативних засобів мовлення, навіть, якщо вони широко використовуються в різних сферах слововживань. Перш за все, словник покликаний фіксувати літературні норми мови кожної епохи.

З іншого боку, така фіксація має і протилежну сторону, адже, як відомо, літературні норми мови не є сталими, вони набувають певних змін у часовій діячності. Згідно з Ф. де Соссюром та Е. Косеріу та їхніми послідовниками, норма знаходиться на межі між жорсткими системними законами мови та

живою стихією мовлення. Важливо пам'ятати, що багатство мови полягає в тому, що вона складається не лише з нейтральних, стилістично не маркованих засобів. Принцип нормативності, якщо його розуміти діалектично, не може дозволити виключити певні елементи, які обмежені в функціональному плані.

Отже, для того, щоб нормативний словник міг визначити стандарти використання слова в сучасному світі, він також повинен враховувати всю різноманітність лексичної системи. Тому лексикографи все ж таки включають у словники стилістичні марковані засоби, забезпечуючи їх спеціальними позначками. Власне кажучи, не існує жодного нормативного словника в класичному розумінні, що цілком співвідноситься з діалектикою розвитку мов і лінгвістикою як наукою про мови.

5. Теоретична та практична різноплановість лексикографічних творів.

Завжди є деякі елементи, які не враховуються під час наукового аналізу словникового складу мови, які можуть дати інший погляд на ситуацію. У світлі відносності лексикографічного опису мовних одиниць філософсько-діалектичного підходу існує ймовірність існування множинності словникових творів. Звідси випливає можливість створення великої кількості різноманітних словників.

Узагальнюючи, основні принципи системної лексикографії включають наступне:

1. Словниковий запас кожної мови, особливо лексичне ядро, поділяється на лексикографічні типи. Це так звані групи лексем, що відповідають одним і тим же правилам граматики, семантики, прагматики, просодики, комунікації та сумісності й мають спільні характеристики.

Термін «лексикографічний тип» охоплює більш широкий спектр ідей, ніж лише семантичне поле чи лексико-семантична група, так як ми можемо виділити лексикографічний тип не лише на основі семантики, а й керуючись іншими характеристиками лексем. Крім того, поняття лексикографічного типу в тому значенні, яке використовує Ю. Апресян, може застосовуватися

лише до інтегрального опису мови, тобто узгодженого опису граматики та словника [Іванова 2017: 13]. Врешті-решт, ми повинні пам'ятати про те, що лексикографічні типи утворюють багаторазово пересічні класи, а не жорстку ієрархію семантичних класів, представлених в ідеографічному словнику. Це пояснюється тим, що одна і та ж лексема може належати до різних лексикографічних типів на основі різноманітних характеристик.

Вмотивовано, що лексикографічні типи унікальні для кожної мови. З огляду на те, Ю. Апресян говорить про два основні фактори, які визначають специфіку мовних лексикографічних типів. По-перше, це граматичні та формальні характеристики цієї мовної системи. По друге, це характерна для певної мови концептуалізація дійсності, тобто те, що в лінгвістичній літературі прийнято називати мовною чи «наївною» картиною світу [Іванова 2017: 14]. Наївна картина світу має таку назву через те, що вона відрізняється від наукової картини світу в багатьох важливих деталях. Наприклад, ми час персоніфікуємо певні явища й говоримо «сонце встає» і «сонце сідає», хоча насправді Земля обертається навколо Сонця, а власне Сонце не робить жодних із описаних нами рухів. При цьому наївні ідеї аж ніяк не примітивні, і їх слід досліджувати самостійно. Оскільки основне завдання лексикографа – описати лексику як систему, враховуючи як формально-граматичний чинник, так і мовну картину світу при створенні та систематизації словників.

2. Аналізуючи системну лексикографію, слід зважати, що склад лексикографічних типів мови визначається сформованою «наївною» картиною світу, тобто своєрідним уявленням про те, що відбувається з частинами мови, позначених словами. Тому значення, що виражаються мовою, утворюють своєрідну спільну систему поглядів, так звану колективну мовну основу для всіх її носіїв.

Таким чином, можна припустити, що лексичні одиниці з однорідного семантичного кола, що походять від однієї тематичної групи (для прикладу, лексеми, що описують почуття), мають багато спільних системних характеристик, які повинні регулярно враховуватися в словнику. У цьому

випадку певні характеристики можуть виявитися універсальними, тоді як інші можуть бути специфічними для конкретної країни.

Отже, одним із основних завдань лексикографії вважається відображення існуючих у певній мові картин світу (наприклад, наївної геометрії, фізики, психології тощо).

3. Основний принцип системної лексикографії – подати кожному лексему як представника певного лексикографічного типу; іншими словами, у словнику повинні відображатися повторювані характеристики лексичних одиниць.

4. У процесі тлумачення лексичної семантики, складні значення варто спрощувати й використовувати простіші пояснення. Це потрібно задля того, аби продемонструвати семантичні зв'язки між окремими лексемами та їх великими групами.

5. Для системної лексикографії пріоритетним є використання словників активного типу, тобто словників, які містять повну інформацію про лексему. Хоча ці словники й будуть значно поступатися традиційним пасивним словникам за обсягом словника, проте вони значно перевершуватимуть традиційні пасивні словники за обсягом інформації про лексему та деталізацією її розробки.

6. Концепція лексикографічного типу є важливою для системної лексикографії, оскільки допомагає вирішувати проблему уніфікації опису лексем, але і тут науковці стикаються з контрверсійністю. З одного боку, численність лексем у словнику породжує систему. З іншого ж боку, об'єкти лексикографічного опису є незалежними один від одного одиницями. Отже, необхідно керуватися певним поняттям, яке дало б змогу врахувати відносну незалежність лексем, окрім опори на лексикографічний тип. Таким ідеалом є концепція лексикографічного портрету, яка описує повну характеристику властивостей конкретної лексеми в контексті загального опису мови. Уводячи це поняття, лексикографи вирішують проблему опису кожної лексеми окремо.

2.2. Універсальний словник і його лексикографічні особливості

Недосяжним ідеалом лексикографії вважають універсальний словник, що вміщує в собі всесторонній опис всіх властивостей лексичних одиниць. Однак через принцип теоретичної та практичної багатоплановості лексикографічних творів, створення такого словника, який точно й повно міг би відобразити лексичну систему мови з її різноманітними зв'язками, змінами та нагромадженістю, все ще викликає неабиякі труднощі. Фактично, будь-який словник вирішує окремі завдання та відповідає на окремі лінгвістичні питання, проте, на практиці, ще не укладений такий словник, який би демонстрував всі характеристики лексем.

Незважаючи на те, що ідея універсального словника ще не увінчалася успіхом на практичній лексикографічній ниві, лінгвісти все ж переконані, що такий словник необхідний як задля найточнішого опису лексики, так і для розробки нових типів словників лексикографами. З огляду на це, було запропоновано низку компонентів, що повинна мати універсальна словникова стаття: 1) заголовне слово; 2) його формальні характеристики – граматичні, орфоепічні, орфографічні тощо; 3) його семантизацію; 4) витяг із текстів, ілюструючий ту чи ту формальну або семантичну особливість заголовного слова; 5) вказівку на «сусідів» заголовного слова в лексичній системі мови за різними осями семантичного простору мови; 6) посилання й довідки різного характеру і призначення [Іванова 2017: 78].

Варто звернути увагу на той факт, що універсалізація словника не обмежується лише лінгвістичними аспектами. Вона також може зіставляти різні словники, для прикладу тлумачний і перекладний, що яскраво продемонстровано в укладеному нами словнику термінів прикладної лінгвістики.

Відомий український мовознавець В. В. Дубічинський виділяє лексикографічні універсалиї – універсальні складові словника будь-якого типу:

1. словник (так звана ліва частина словника);
2. заголовна одиниця;
3. тлумачення, дефініція, перекладний еквівалент тощо (так звана права частина словника);
4. системність мовного матеріалу, що описується в словнику;
5. нормативність / допустима ненормативність мовних одиниць;
6. певний порядок подачі словникового матеріалу (алфавітний, зворотний, ідеографічний тощо) [Дубічинський 2004].

Однак існує й інша тенденція в сучасній лексикографії, спрямована на створення однопараметрових словників, які зосереджуються на одному конкретному питанні (наприклад, синоніми, наголос, морфемний склад).

Лексикографи під поняттям «параметр» описують спосіб інтерпретації структурних елементів чи явищ мови, включаючи етимологічні, фонетичні, словотвірні, семантичні та інші фактори. До словника може бути внесений як один параметр, так і їх сукупність, що є характерним явищем словникарства і орієнтоване на масового читача. Проте існують і проблемні моменти виділення параметрів опису лексики. Існує низка параметрів, що достатньо просто зреалізувати, як-от орфографічний параметр, параметр наголосу чи довжини слова. Натомість виділити словотвірне гніздо чи семантичний еквівалент значно складніше через багатовимірність опису.

Через різноманітність параметрів, їхню складність і обсяг універсальний словник, який описує лексику за всіма можливими параметрами, залишається лише ідеалізованою ідеєю в очах науковців. Вирішенням цього питання стали дві наступні тенденції: створення однопараметрових словників (використовуючи найбільш важливі та традиційні параметри) та протилежна тенденція – створення поліпараметрових словників, що залучає все більше і більше параметрів та

співставляє їх у межах одного словника. Зважаючи на той факт, що максимальну лексичну систему майже неможливо відтворити в одному виданні, необхідна взаємопов'язана система довідкових словниково-енциклопедичних видань, що була б задумана таким чином, щоб усі видання цієї серії так би мовити взаємно доповнювали один одного, а кожне окремо відображало б суттєву частину максимальної лексичної системи, тобто якусь самостійну лексичну систему, достатньо велику, щоб заслуговувати на окремий опис [Дубічинський 2004].

Деякі параметри, як-от семантичний, граматичний і орфографічний, можуть бути обов'язковими для певного типу словника, наприклад, тлумачного чи спеціалізованого. Зате такі параметри як статистичний або етимологічний, вважаються факультативними. Вони можуть бути поєднані з іншими параметрами у межах поліпараметрових словників, а можуть бути опущеними, в залежності від рішення укладача. Цікаво, що поліпараметрові словники сягають своїм початком історичного минулого. Прикладом цього є словник Даля, який містить дванадцять різних параметрів. Варто зазначити, що всі включені до словника параметри були розроблені з різною мірою глибини і з різною мірою інтенсивності. Звідси, можемо зробити висновок, що параметри здатні поєднуватися і співставлятися, але якщо ж знову проаналізувати ідею створення універсального словника, бачимо, що на практиці нереально в повному обсязі описати всю лексичну структуру мову за кожним з відомих нам параметрів у рівному співвідношенні.

2.3. Розробка електронного словника: основні труднощі та методи

Комп'ютерна лексикографія — це прикладний розділ мовознавства, який вивчає способи створення словників за допомогою комп'ютерних технологій. Це так званий технічний перехід словникарства від рукописної лексикографії до сучасних комп'ютеризованих інформаційних технологій.

Комп'ютерна лексикографія вміщує цілий комплекс методів і програмних засобів опрацювання інформації, які використовуються для укладання словників. Спеціальні програми, як-от бази даних, комп'ютерні картотеки та програми обробки тексту, дозволяють автоматично створювати словникові статті, а також зберігати та обробляти словникову інформацію.

Основна частина комп'ютерних програм, що виконують лексикографічні завдання належать до двох категорій: програми, які підтримують роботу з лексикографією, і автоматичні словники, які включають лексикографічні бази даних.

Лексикографічні системи також дозволяють обробляти словникову інформацію, включаючи фільтрування, аналіз, пошук і відтворення, а також створювати словникові статті. Проте використання аудіо- та відеоінформації у словникових статтях вимагає потужного програмного та технічного забезпечення, що спричиняє ускладнення структури баз даних і інтерфейсу користувача лексикографічних систем.

Специфікою електронної лексикографії є принцип гіпертексту, що постає основним методом організації віртуального текстового простору. Посилання, які можуть бути подані у вигляді графічних малюнків, слів чи фраз, дають унікальну можливість користувачу обрати певний текст або зображення і вивести на екран інформацію, що з ним пов'язана.

Так як поняття комп'ютерної лексикографії напряму дотичне з використанням комп'ютерних технологій у словникарстві, то варто зазначити, що основними її завданнями є насамперед творення спеціалізованих машинних банків даних, розробка методів формування цих банків, надання інформації про банки та їх використання.

По-перше, комп'ютери дозволяють передрукувати поліграфічні джерела та зберігати інформацію в електронному форматі. По-друге, вони дозволяють розширити чи змінити лексикографічну інформацію та інші аспекти. В останні декади електронні словники замінили традиційні паперові лексикографічні праці, тож їх створення й до тепер продовжує залишатися

основним завданням комп'ютерної лексикографії, що не менш важливо, використовує унікальні методи для визначення змісту та форми словника.

Електронний словник – це значуще надбання лексикографії, і ми наочно простежуємо його переваги над друкованими посібниками. Саме з використанням комп'ютерних технологій можна вирішити традиційні суперечності в лексикографії, як-от: взаємозв'язок між обсягом словника та зручністю користування; між повнотою опису лексичного значення та відповідністю ілюстративного матеріалу словника мовно-культурним обставинам; і між широтою лексикографічної ідеї словника та обмеженістю лексичної бази. М. Левицький стверджує, що доступність електронних енциклопедій і словників є одним із показників інтелектуального рівня нації [Левицький 2003].

Однак сучасна комп'ютерна лексикографія як відносно молода наука, окрім значних досягнень і переваг, має певні дискусійні моменти. На даному етапі серед них мовознавці виділяють такі основні проблемні питання:

1. Забезпечення нейтральності лексичних і термінологічних баз даних з урахуванням різних мовознавчих підходів.
2. Уніфікація та стандартизація різних типів комп'ютерних словників.
3. Забезпечення точності як в описі, так і в поданні інформації у словнику.
4. Гарантування відкритого доступу до даних комп'ютерних словників, зокрема для потреб наукових досліджень і освіти.

Тим не менш, нова версія словника підвищує якість і досконалість «паперової» лексикографії, усуваючи неминучі недоліки. Комп'ютерні версії перевершують комп'ютерні копії, оскільки вони дозволяють їх використовувати кілька разів, автоматично переорганізовувати, доповнювати чи стискати інформацію про різні мовні об'єкти.

Комп'ютерний (автоматичний) словник – це буквально словник, що укладається комп'ютерними програмами. Формат статті такого словника

представлений як модель організації, розміщення та графічного представлення інформації про мовні об'єкти в словнику. Цей формат є невід'ємним етапом створення автоматичного словника, як і формування бази даних і лексикографічного процесора, що є власне інтерфейсом, який дозволяє користувачам мати доступ до бази даних в інтерактивному режимі, тобто мати можливість відстежувати всі процеси укладання словникових статей [Карпіловська, 2006, с. 56].

Комп'ютерні засоби створення нових словників включають алгоритми та спеціалізовані програми й модулі лексикографічного процесора, призначені для розробки словників нових форматів [Карпіловська, 2006, с.74].

До інструментарію комп'ютерної лексикографії входять бази даних, електронні картотеки та програми для опрацювання текстів, що забезпечують автоматичне створення словникових статей, збереження та обробку словникової інформації.

Електронні словники поділяються на два типи, відповідно до їх основних цілей:

1. словники, які виконують лише одну функцію (наприклад, «тлумачний словник Даля онлайн»;
2. словники, які можуть виконувати декілька функцій (наприклад, «abbyy lingvo») [Іванова 2017: 174-175].

На додаток до загальної класифікації, комп'ютерні словники поділяються на окремі категорії в залежності від того, наскільки широко використовується комп'ютер і комп'ютерні технології при складанні словника: комп'ютеризовані паперові словники та електронні словники, які в свою чергу класифікують на комп'ютерні копії та комп'ютерні версії паперових словників і комп'ютеризовані та автоматичні словники, які також в залежності від сфери дослідження словника поділяються на підкласи (як це показано на рис 2.1.) [Іванова 2017: 175].

ТИПИ КОМП'ЮТЕРНИХ СЛОВНИКІВ

Рис. 2.1. Типи комп'ютерних словників

Сьогодні електронні словники та енциклопедії розробляються як автономні програмні продукти. Не можна приховувати й той факт, що електронні словники є більш функціональними, ніж їх паперові аналоги. Серед їх основних переваг варто згадати: різноманітність додаткових функцій, які роблять пошук словника простішим; використання мультимедійних засобів; актуальність і динамічність словникових статей; значущий обсяг словникового матеріалу; варіативність у використанні, тобто онлайн і офлайн версії словників; універсальність, можливість роботи з декількома мовами одночасно та зручний пошук, що засвідчує його швидкість та ефективність.

Висновок до 2 розділу

Тож помітно, що сучасна лексикографія перейшла на новий етап розвитку. Вдосконалення комп'ютерних, комунікаційних і мультимедійних

технологій дозволило створити лексикографічні джерела нового зразка, які базуються на специфічних прийомах машинного опрацювання мовного матеріалу, а також широке використання електронних форматів і включення мультимедійних засобів презентації лексикографічних праць.

На сьогодні автоматизовані лексикографічні бази у формі електронних словників є важливою частиною систем машинного перекладу, інформаційного пошуку та редагування текстів. Опрацювання великих масивів тексту та їхнє зберігання також є частиною створення електронних бібліотек.

Таким чином, можливості науковців, лексикографів і перекладачів значно розширюються завдяки комп'ютеризації словникової діяльності. Це ще раз підтверджує важливість комп'ютеризації лексикографічних праць, що включає використання комп'ютерних банків даних для створення словникових картотек, електронне створення словникових статей, а також комп'ютерне тлумачення та обробку мовних одиниць.

Розділ 3. ПРАКТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ЛЕКСИКОГРАФІЮ: ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКІВ

3.1. Термінографія як наука про термінологічні словники

Наукова мова, також відома як мова науки й техніки чи фахова мова, є одним із видів літературної мови, що обслуговує комунікативні потреби фахівців у різних галузях. В основному, вона базується на термінології, що тлумачить наукові поняття та забезпечує узгодженість у визначенні їх у різних словниках і доборі термінів для них в українській та іноземних мовах. Терміном у лексикографічних працях прийнято називати елемент термінологічної системи, що належить до певної галузі знань і має власну дефініцію. О. В. Іванова пояснює, що «терміни протиставлені загальній лексиці тим, що вони пов'язані з певною науковою концепцією: у терміні відбиваються результати наукових досліджень й їхнє теоретичне осмислення [Іванова 2014: 137].

Незважаючи на різноманітність і багатогранність сучасної наукової термінографії, існують загальні ознаки, які виділяють термін як особливу одиницю мови. Серед них науковці виокремлюють наявність дефініції, системність, точність і однозначність термінів у межах своїх термінологічних систем.

Багато сучасних дослідників (В. В. Дубічинський, Л. О. Симоненко, Є. А. Карпіловська, Т. Р. Кияк) під поняттям «термінографії» вбачають не лише теоретичну науку, а й практичну діяльність з упорядкування словників. Відповідно до цього, лексикографи намагаються напрацювати певну методику уніфікації словникових статей, включаючи набір додаткових характеристик для повного відображення мовної картини. Однак, незважаючи на те, що відомі мовознавці (Є. А. Карпіловська, Л. С. Паламарчук, П. Й. Горецький, Н. Ф. Клименко) у своїй працях вже описували теорію

класифікації словників, у термінознавстві єдина типологія все ще не випрацювана.

У сучасних реаліях важко переоцінити значення термінографії, так як більшість лексичного складу мов входить саме до вузькоспеціалізованої термінологічної лексики і постійно потребує систематизації, упорядкування й уніфікації, що власне й формує завдання цієї наукової галузі.

Наукове коло вивчення термінографії поєднує теоретичну складову термінознавства як науки про терміни та практичну частину укладання термінологічних словників, що базується на основі лексикографії. Вчені розмежовують описову та приписову термінографію, де перша займається точним тлумаченням термінів, а друга фокусується на дилемі який термін коректно використовувати у конкретних письмових і усних ситуаціях.

В. В. Дубічинський вважає, що серед ключових проблем сучасної термінографії є:

1. розробка методології укладання вузькоспеціалізованих словників;
2. формування типології термінологічних словників;
3. створення універсального проєкту для демонстрації варіативності та багатоплановості лексики;
4. встановлення основних критеріїв до термінологічних словників;
5. формування ключових вимог до термінографічних праць;
6. дослідження макро- та мікроструктури словників;
7. аналіз методів відбору словникових одиниць;
8. визначення основних способів опису термінів;
9. впровадження комп'ютерних технологій у процес створення термінологічних словників [Дубічинський 1997].

Тим не менш, Л. О. Симоненко вважає, що головним викликом у галузі термінографії є розробка методологічних стандартів для створення термінологічних словників. За словами мовознавиці, у виданих словниках спостерігається безсистемний набір термінів, відсутність чітко визначених меж відповідних терміносистем і порушення норм чинного правопису через

відсутність єдиного наукового органу, який би керував термінографічною роботою та вирішував основні лексикографічні проблеми: розробка єдиних вимог до реєстру словника, відображення лексико-семантичних відношень, проблеми еквівалентності мов [Симоненко 2009: 7].

Зазвичай вважається, що існує п'ять різних прошарків лексики, які відрізняються за функціональною зв'язністю, виходячи зі стратифікованої моделі лексики функціонально пов'язаних текстів. Ці прошарки включають загальнонавчальну лексику, загальноспеціальну нетермінологічну лексику, загальноспеціальну термінологію, загальногалузеву термінологію та термінологію окремих галузей.

З цієї причини виділяють три види термінологічної лексики: загальнонаукові й загальнотехнічні словники, галузеві й термінологічні, а також словники вузькогалузевого характеру, які відрізняються одна від одної, виходячи з того, що термінологічна лексика належить до трьох різних прошарків.

Діяльність термінографії демонструють термінологічні словники, які здебільшого тлумачать терміни однієї або декількох напрямів науки.

За типом та призначенням термінологічні словники класифікують так:

1. за кількістю мов (одно-, дво- і багатомовні);
2. за принципом трактування термінології (енциклопедії, тлумачні та перекладні словники термінів);
3. за повнотою представленої термінології (повні й короткі) [Л. А. Алексієнко, С. П. Бибик, О. І. Бондар, В. О. Винник, Б. К. Галас та ін. 2012].

Склад термінологічного словника зазвичай варіюється, включаючи:

- однослівні терміни (діафонія, алгоритм, конкорданс, дистрибуція тощо);
- термінологічні сполучення (паралельний корпус, прикладна лінгвістика, комбінаторна категоріальна граматики, автоматичне опрацювання природної мови і т.п.);

- терміни-абревіатури (АОПМ (автоматичне опрацювання природної мови), ШІ (штучний інтелект), НОС (набори опорних слів) й ін.);
- номенклатури, тобто найменування об'єктів певної галузі знань (побітове І ('&' - AND), НТ-мітка, мова (згенерована TAG) тощо).

Завчасне моделювання логіко-поняттєвої системи галузі знань є важливою умовою укладання словника. Термінологічний апарат для словника також вибираються за певними критеріями, як-от системність, простота, стислість, ясність, простотою, благозвучність, словотворні можливості та відповідність мовним нормам.

Однак певні труднощі під час створення термінологічних словників виникають міжгалузеві терміни, тобто ті, які мають однакові чи максимально схожі поняття, що зустрічаються в кількох термінологічних системах різних галузевих сфер. Проблема полягає в тому, чи потрібно лексикографові сприймати ці терміни як рівноцінні та створювати для них спеціальну анотацію «хім.», «матем.», «фіз.», «біолог.» та т. д., або просто позначати омонімами.

У зв'язку з цією особливістю термінів українські дослідники вирішили створити універсальні словники, які охоплюють основні напрями знань. Ці словники видавалися під загальною назвою та містили конкретизовані розділи спеціалізованих галузей. Саме цією ідеєю та принципом укладання ми керувалися при створенні універсального тлумачно-перекладного словника термінів «Прикладної лінгвістики», що охопив основні 10 її розділів, серед яких «Прикладна фонетика», «Прикладна лексикографія», «Автоматичне опрацювання природної мови», «Прикладна морфологія», «Корпусна лінгвістика», «Прикладний синтаксис», «Квантитативна лінгвістика», «Лінгвістична експертиза», «Комп'ютерна лінгвістика» та власне «Прикладна лінгвістика», де в кожному з них зібрано від 150 до 200 термінів специфічних саме для кожної окремої лінгвістичної галузі.

3.2. Укладання словника: його макроструктура

Традиційно структура словника охоплює дві основні частини – макроструктуру та мікроструктуру. Кожна з них має певний набір атрибутів і характеристик, що беруться до уваги при укладанні словника, проте кожен словник відрізняється за своїм укладанням як на рівні макро-, так і мікроструктури відповідно до авторської концепції.

Поняття «макроструктури», або структури словника, найчастіше тлумачать як принцип організації словникових статей в основному корпусі словника, його зовнішня будова. До цього визначення також додають склад і взаємодію всіх композиційних частин словника. Отже, під терміном «макроструктура» зазвичай розуміють загальне впорядкування словника, його вміст та розташування словникових статей [Туровська 2018: 41].

Словник – це своєрідна збірка мовних одиниць, які розміщені у певній системі та лексикографічно інтерпретовані. Питання контекстного наповнення словника є доволі логічним і залежить від типу власне словника. Для прикладу, стержнем тлумачного словника виступатимуть лексеми. У фразеологічних словниках будуть подані стійкі мовні словосполучення. Однак одиницями словника морфем відповідно будуть морфеми.

Проте питання формування словника є доволі дискусійною темою теоретичної лексикографії. Лексикографи зазначають, що в сучасній лексикографії немає точно встановлених стандартів, які б визначали, яку лексику слід включати до словника. Іноді можна використовувати таку характеристику лексем, як частотність. Тим не менш, попри її відносної надійності, тут є два невирішених моменти. По-перше, сучасний рівень лінгвістичної статистики не може гарантувати достатню точність. По-друге, опираючись лише на цей критерій, ми можемо не враховувати значну частину лексики, яку ми вважаємо «не дуже малознайомими словами», так як добре її

знаємо і використовуємо. Ось чому, важливо пам'ятати, що частотність слова не завжди пов'язана з його важливістю для спілкування в певному мовному колективі.

Сучасна лексикографія керується загальними стандартами відбору лексики. Наприклад, при вибірці лексики для двомовного словника необхідно визначити функцію лексеми в конкретному мовному колективі, а також статус еквівалента в контексті вихідної мови. Проте літературна норма теж впливає на вибір лексики. Як відомо нормативним словником позначають той словник, який включає лише те, що вважається правильним і відповідним стандартом, і натомість не включає нічого, що знаходиться поза межами цього стандарту. Більшість лексикографів сходяться на трьох основних критеріях норми: опис мовного факту авторами, які вважаються найавторитетнішими, особливо письменниками-класиками; поширеність лексичної одиниці; необхідність, щоб явище відповідало ключовим мовним законам.

Формування загальних (негалузових) словників передбачає вирішення важливого завдання – відбору спеціальної лексики. Основна складність полягає в необхідності зосередитися на загальновживаних термінах, водночас не маючи точних даних про те, наскільки ці слова є поширеними чи вузькоспеціалізованими.

З метою визначити, які терміни слід включити до словника, було використано декілька підходів. Наприклад, аналізувалася термінологія зі шкільних підручників або науково-популярних видань, проте такі кроки часто не виправдовували очікувань. Оптимальним вирішенням проблеми могло б стати масштабне опитування носіїв мови, однак через складність реалізації лексикографи здебільшого покладаються на власний досвід та інтуїцію, надаючи перевагу зазвичай термінології тих сфер, які найбільш впливають на повсякденне життя. Фактично, завдання словника – відобразити слова та терміни, які є значущими та зрозумілими для широкої аудиторії.

Макроструктура словника, окрім власне словника (словникових статей), також складається з передмови, вказівок чи індексів, списку джерел, умовних скорочень й алфавітних покажчиків, що демонструють наповнення, співвідношення та принципи організації всіх частин словникової роботи. Передмова містить загальні принципи створення словника та інструкції щодо його використання. Там також описується структура словникової статті. Індеси використовуються задля полегшення пошуку словникових одиниць і притаманні деяким типам словників, як-от ідеографічним, фразеологічним чи словникам метафор. Не менш важливим є список джерел, що з одного боку забезпечує дотримання закону про авторське право, а з іншого – оцінити актуальність словника. Зрештою, список умовних скорочень та алфавітні покажчики, що зазвичай потребують користувачі, які вивчають мову як іноземну, а також початківці та школярі. Тож макроструктура словника – це узагальнена структура словникарства, разом із роллю лексикографічної обробки його мовних одиниць. По суті, саме макроструктура становить змістову основу словника.

О. М. Демська, зазначає, що словникова макроструктура може бути повною або усіченою. За її дослідженням, повна макроструктура передбачає власне наявність словника; наявність вступу, передмови; теоретичного розділу, що коротко ознайомлює читача з теорією лексикографічного опису словникових одиниць; правил користування словником; граматичної довідки, що притаманна передусім тлумачним і перекладним словникам; списку скорочень та джерел. Мовознавиця зауважує, що повна макроструктура характерна для великих академічних словників. Водночас усічена (часткова) макроструктура включає неповний набір цих структурних частин і, зазвичай, притаманна невеликим за обсягом довідникам, перекладним словникам і шкільним виданням [Демська 2010: 102].

Ключовим елементом макроструктури й паралельно центральним поняттям лексикографії є реєстр словника, який трактують як упорядкований відповідно до визначених критеріїв список словникових одиниць, що

підлягають опису, поясненню, з'ясуванню чи перекладу. Він містить всі одиниці, які складають галузь опису словника, і служить входами до словникових статей.

Реєстр може складатися з одиниць будь-якого мовного рівня (морфеми, лексеми, фразеологізми), залежно від типу укладеного словника. Зазвичай вони подаються в алфавітному порядку, проте можуть бути організовані й навпаки, що вказуватиме на інший тип словника – обернений словник.

Мовні одиниці, що формують реєстр словника, прийнято називати реєстровими одиницями, кожна з яких є окремим елементом мікроструктури – заголовковою (пояснювальною) одиницею словника.

3.3. Мікроструктура словника

Під терміном «мікроструктура» розуміють внутрішню будову лексикографічного опису словникової одиниці (статті). Фактично макроструктура є власне словником, а мікроструктура, або словникова стаття, – головний структурний компонент словника [Демська 2010: 102].

У мікроструктурі побудову словникової статті розглядають як окрему різнопланову систему в межах складної самостійної системи словника в цілому. Сюди входять такі питання, як формат, обсяг, склад, презентація та інформація про мовну одиницю, яку описує словник.

Якщо розробити комплексну словникову статтю, вона включатиме такі елементи:

- заголовна одиниця (слово, словосполучення, морфема, терміноелемент або фразеологізм);
- граматичні характеристики (відомості про частину мови, рід, форму числа (однина чи множина));
- фонетичні властивості (інформація про транскрипцію, наголоси, інтонаційні особливості);

- семантичний аналіз заголовної одиниці (дефініції, трактування значення, перекладні відповідники, синоніми);
- інформація про сполучуваність (словосполучення із заголовною одиницею);
- фразеологічні конструкції (стійкі вислови, в яких використовується заголовна одиниця);
- словотвірні характеристики (аналіз словотвірного гнізда, до якого належать споріднені слова);
- етимологія та історія (відомості про походження та розвиток форми й значення заголовної одиниці);
- приклади вживання (словосполучення, речення чи цитати з авторитетних джерел, які демонструють слово в контексті);
- лексикографічні позначення (спеціальні позначки щодо граматики (род. мн., недок.), семантики (перен.), стилістики (розм., висок.), фахової сфери (хім., біол.), емоційної чи експресивної оцінки (ірон., жарт.), хронології (застар., рідко));
- посилання (вказівки на інші статті (див., те ж саме));
- енциклопедичні дані (інформація про поняття, предмет чи процес, які позначаються заголовною одиницею) [Дубічинський 2012: 4-5].

Однак далеко не завжди словникова стаття містить всі з вищеописаних елементів. Кожен із цих типів інформації може бути основою для створення окремого спеціалізованого словника. Наприклад, орфоепічні словники зосереджуються на фонетичних аспектах, тлумачні, перекладні та синонімічні – на розкритті значення, а словотвірні, відповідно, на аналізі споріднених слів.

Основу будь-якого словника формують словникові статті, що тлумачаться як окремі об'єкти опису словника, а також віднесені до нього словникові характеристики. Н. Ю. Шведовою зазначає, що словникова стаття містить багато інформації, включаючи опис самого слова та його оточення, контекстні, парадигматичні та синтагматичні зв'язки, стилістичні та

функціональні властивості слова, дериваційний потенціал і фразеологічні можливості.

У більшості випадків словникова стаття складається з декількох зон опису, кожна з яких містить різний характер словникової інформації. Кількість зон визначається безпосередньо типом словника. Лексичний вхід, також відомий як вокабула або лема, є першою зоною словникової статті і часто містить наголос. Візуально, позначення лексичного входу виділяють напівжирним шрифтом, що закріпило за собою назву «чорне слово» [Іванова 2017: 86-87].

У традиційному тлумачному словнику словникова стаття зазвичай має чітку структуру (див рис. 3.1) [Іванова 2017: 87]. Після основного слова (лексичного входу) розташовується блок граматичних відомостей і стилістичних позначень. У блоці граматичної інформації описується відповідність до частини мови, а також зазначаються специфічні граматичні форми слова. Стилiстичні позначки демонструють особливості вживання лексеми, наприклад, чи є слово терміном, чи належить до розмовної або просторічної лексики. Наступною переважно подають зону речення, яка в свою чергу поділяється на кілька складових: номер значення, додаткові стилістичні й граматичні відомості, дефініції, приклади використання слова, а також нюанси значення чи семантичні відтінки. Для тлумачних словників характерно завершувати словникову статтю зоною фразеологізмів. Іноді також прописується інформація про походження слова, тобто можна стверджувати також про наявність етимологічного блоку.

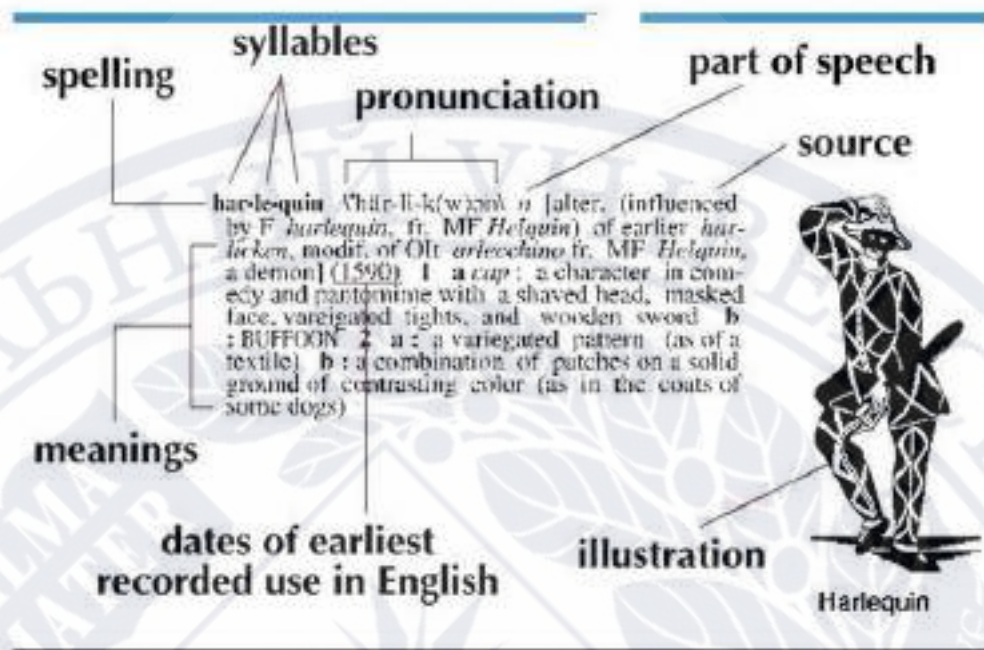

Рис. 3.1. Графічне представлення словникової статті

В основному, структура статті залежить від типу словника, але в будь-якому випадку вона складається з двох основних частин, які прийнято називати ліва і права: ліва частина словникової статті – це заголовкова одиниця, а права – тлумачення цієї заголовкової одиниці. Права частина обумовлена типом словника, його основною метою і є унікальною для кожного словника. Словом, саме від призначення словника залежить чи мікроструктура подаватиме тлумачення лексеми, чи описуватиме етимологію, чи фокусуватися на перекладі, чи наводитиме синонімічні, антонімічні, паронімічні ряди тощо.

Здебільшого, стаття нормативного словника має таку структуру:

1. текстовий вхід;
2. стилістичні помітки;
3. граматичні позначення;
4. трактування/пояснення;
5. приклади застосування;
6. зона ідіоматики (стійкі словосполучення, фразеологізми) [Іванова

2017: 87-88].

Що стосується частотних, асоціативних, орфографічних і орфоепічних словників, структура статті в них значною мірою відрізняється від структури статті в тлумачному словнику. Найбільша відмінність полягає в тому, що у них немає зони тлумачення.

Натомість основною відмінністю словникової статті тезауруса є ієрархія семантичних відношень усередині лексики. Таким чином, якщо мова йде про структуру тезауруса, прийнято використовувати спеціалізований термін «таксон», що трактується як сукупність слів або словосполучень, об'єднаних за загальною семантичною основою.

Структура статті в межах двомовного словника має дещо інший вигляд:

1. лема;
2. зона фонетичної інформації;
3. зона граматичних позначень;
4. зона еквівалентів;
5. зона гіперпосилань [Іванова 2017: 88].

Варто зауважити, що не обов'язково заповнювати всі з перерахованих зон. Лексикограф має самостійно приймати рішення, які зони є важливими, які факультативними, а які, можливо, навіть взагалі невідповідними для конкретного типу словника. Наприклад, у більшості випадків зона посилань є факультативною, що демонструє додаткову інформацію про певну одиницю, те ж саме і з фонетичною та граматичною зонами, які не несуть важливої інформації, якщо мова йде про тлумачення лексем.

Для обробки різних областей словникової статті використовуються різні види візуального виділення. Це полегшує читачу знайти потрібну інформацію. Так, напівжирний шрифт використовується для виділення заголовкової одиниці, тоді як граматичні деталі можна виділити або дрібнішим шрифтом, або курсивом.

Реєстрове слово зазвичай розміщується за алфавітним порядком і пишеться великими літерами. До алфавітного списку також входять усі синонімічні назви цього слова, які супроводжуються вказівками на

відповідну статтю. Такий підхід ілюструє взаємопов'язаність та залежність між елементами словникової статті, що підтверджує існування мікроструктури словника як автономної системи, яка, у свою чергу, інтегрована у більшу й складнішу систему – макроструктуру словника.

3.4. Створення тлумачно-перекладного словника термінів прикладної лінгвістики

Одним із найважливіших етапів укладання будь-якого словника є опрацювання концепції, що передбачає визначення мети, цільової аудиторії, принципів створення словника. Наш словник призначений для лінгвістів, фахівців у галузі інформаційних технологій, усіх, хто цікавиться проблемами прикладної лінгвістики.

В умовах технологічного прогресу та автоматизації, комп'ютерна лексикографія набуває поширення і визнання, удосконалюються лексикографічні традиції і принципи і створюється все більше автоматизованих словників, що є джерелом роботи філологів. Однак, аби почерпнути необхідну інформацію, потрібно орієнтуватися на типології словників і їх основному призначенні. Варто розумітися на особливостях формування різних типів словників, що відбивають знання всіх наук і галузей і є так званими «супутниками цивілізації» [Іванова 2017]. Французький прозаїк А. Франц писав: «Словник – це всесвіт у алфавітному порядку» (цит. за О. В. Івановою). Проте потрібно чітко знати до якого типу словника звертатися за конкретною інформацією, а для цього знати їх класифікацію і особливості структури, щоб отримати бажаний результат.

Створюваний нами словник термінів галузей прикладної лінгвістики є працею тлумачно-перекладного типу, тобто вміщує власне терміни з їх тлумаченням і вказівкою на джерело, звідки почерпнуто термін і тлумачення, а також містить англомовні відповідники, за наявності синонімічні одиниці.

Джерелами пошуку термінів стали україномовні та англomовні наукові праці, присвячені проблемам прикладної лінгвістики.

Одним з ключових питань перекладацької лексикографії є здатність людини зрозуміти семантичну еквівалентність слова і правильно співвіднести його з відповідником іншої мови та поясненням. «Еквівалентність – це вісь, на якій проходить уся діяльність перекладача... Під еквівалентністю ми розуміємо відношення між індивідуальним значенням означуваного слова і його відповідниками» [Kroman, Riiber, Rosbach 1991].

Однак існують й інші погляди дослідників на це питання, де буквально співставляється поняття еквівалентності й тотожності, зазначаючи, що при перекладі зміст оригіналу має бути повністю збереженим.

Оскільки реєстр фактично задає галузь опису словника, ми виокремили реєстр та принципи його укладання як визначальні компоненти створюваного словника. Обсяг реєстру тлумачно-перекладного термінологічного словника налічує 10 тематичних розділів (прикладна фонетика, прикладна лексикографія, автоматичне опрацювання природної мови, прикладна морфологія, корпусна лінгвістика, прикладний синтаксис, квантитативна лінгвістика, лінгвістична експертиза, комп'ютерна лінгвістика та власне прикладна лінгвістика), кожний з яких нараховує від 150 до 200 словникових статей.

В результаті, обсяг реєстру словника прикладної лінгвістики складає 1734 словникові одиниці (див. таблицю 3.1.).

Таблиця 3.1. Кількісне співвідношення словникових одиниць галузей прикладної лінгвістики

Прикладна фонетика	154 словникові статті
Прикладна лексикографія	176 словникових статей
Автоматичне опрацювання природної мови	176 словникових статей
Прикладна морфологія	189 словникових статей
Корпусна лінгвістика	164 словникові статті

Прикладний синтаксис	174 словникові статті
Квантитативна лінгвістика	178 словникових статей
Лінгвістична експертиза	157 словникових статей
Комп'ютерна лінгвістика	200 словникових статей
Прикладна лінгвістика	166 словникових статей

Реєстровими одиницями, що упорядковані за традиційним алфавітним принципом, слугують однослівні (прості) терміни та терміни-словосполучення (складені, багатослівні). Переважна більшість у реєстрі – багатослівні лексеми (1134 одиниці), що складає 65.4% від загального складу словника. Значно менше нараховується однослівних термінів (600 лексем), що налічують відповідно 34.6% (див. рис. 3.2.).

Рис. 3.2. Статистичні розрахунки типів реєстрових одиниць

Наведемо зразки укладених словникових статей для кожного розділу:

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА –

- це діяльність щодо застосування наукових знань про будову та функціонування мови в нелінгвістичних наукових дисциплінах та в

різних сферах практичної діяльності людини, теоретичне осмислення цієї діяльності [Загнітко та ін.: 2015];

- це теоретичні та емпіричні дослідження проблем реального світу, в центрі яких знаходиться мова [Littlemore, Groom 2012];
- галузь мовознавства, в якій розробляють технології опрацювання мови (традиційні, тобто неавтоматизовані, й автоматизовані) для різних галузей суспільного життя [Партико 2008];
- це наука, яка досліджує мову з метою її використання в різних галузях суспільного виробництва [Партико 2008];
- галузь мовознавства, в якій розробляють технології опрацювання мови (традиційні, тобто неавтоматизовані, й автоматизовані) для різних галузей суспільного життя [Партико 2008];
- це мовознавча наука, яка займається оптимізацією використання мов у різних галузях суспільного життя [Партико 2008];
- розділ лінгвістики, предметом дослідження якого є застосування методів інших наукових дисциплін для вивчення будови мовної системи та закономірностей її реалізації та застосування здобутків лінгвістики у розв'язанні завдань інших галузей науки та суспільної практики [Карпіловська 2006];
- напрям у мовознавстві, який опрацьовує методи розв'язання практичних завдань, пов'язаних із використанням мови, і зорієнтований на задоволення суспільних потреб [Кочерган 2006].

Відповідник: applied linguistics.

Синонім: прикладне мовознавство.

ПРИКЛАДНЕ МОВОЗНАВСТВО – напрям у мовознавстві, який опрацьовує методи вирішення практичних завдань, пов'язаних із використанням мови [Кочерган 2006].

Відповідник: applied linguistics.

Синонім: прикладна лінгвістика.

ПРИКЛАДНА ФОНЕТИКА – галузь загальної фонетики, в якій вивчення звуків та інших мовленнєвих одиниць, явищ і процесів проводять експериментальним шляхом [Мойсієнко та ін. 2010].

Відповідник: applied phonetics.

ПРИКЛАДНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ – це область прикладної лінгвістики, яка фокусується на укладенні словників (практична лексикографія), а також на описі різних типів зв'язків, наявних у лексиці (теоретична лексикографія) [Simpson 2011].

Відповідник: applied lexicology.

Синонім: комп'ютерна лексикографія.

КОМП'ЮТЕРНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ –

- це галузь лексикографії, яка використовує комп'ютери в лексикографічній практиці [Перебийніс, Сорокін 2009];
- наука, предметом якої є укладання словників з використанням комп'ютера і для комп'ютера [Перебийніс, Сорокін 2009];

Відповідник: computational lexicology.

Синонім: прикладна лексикографія.

АВТОМАТИЧНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ПРИРОДНОЇ МОВИ (АОПМ) – це окремий технологічний напрямок в частині штучного інтелекту, який присвячений тому, як машина розуміє, аналізує та відтворює природну мову, якою людина звертається до неї [Clark A. and oth. 2010].

Відповідник: Natural Language Processing (NLP).

МОРФОЛОГІЯ –

- розділ граматики, який вивчає структуру слова, способи вираження його граматичних значень і систему словозміни [Карпенко 2006];
- граматична будова слова; система притаманних мові морфологічних одиниць, категорій і форм, а також правил їх функціонування [Кочерган 2006];
- розділ граматики, який вивчає закономірності функціонування і розвитку цієї системи [Кочерган 2006];

- це наука, що займається внутрішньою структурою та зовнішньою формою слів мови, включаючи частини мови та їх категорії [Горпинич 2004];
- частина граматичного устрою мови, яка об'єднує граматичні класи слів (система морфологічних одиниць), притаманні їй морфологічній категорії форми, а також правила їх функціонування [Горпинич 2004];

Відповідник: morphology.

КОРПУСНА ЛІНГВІСТИКА –

- напрям мовознавства, спрямований на оптимізацію епістемічної (гносеологічної) функції мови і своїм виміром проблем мотивований опрацюванням, створенням та використанням текстових (лінгвістичних) корпусів [Загнітко та ін. 2015];
- це гетерогенна область дослідження мови, всередині якої виокремлюються окремі піднапрями, що різняться підходами до конструкції, експлуатації корпусів та аналізу корпусних даних [Жуковська 2013];
- це галузь прикладного мовознавства, що займається визначенням загальних принципів побудови, обробки та експлуатації лінгвістичних корпусів даних (корпусів текстів) із використанням сучасних комп'ютерних технологій, розробленням методики збору реальних мовних явищ – писемних та усних текстів, а також способів їх збереження та аналізу [Жуковська 2013];
- технологія добору, опрацювання, дослідження й збереження текстів (усних і писемних, як правило, сучасних) на комп'ютерних носіях інформації, яка дає змогу отримувати лінгвістичні характеристики вжитих у цих текстах слів, словосполучень, речень тощо [Партико 2008];
- дисципліна в межах комп'ютерної лінгвістики, предметом досліджень якої є розроблення поняттєвого та процедурного апарату

для формування корпусів текстів (текстозорієнтованих баз даних) та їх аналізу [Карпіловська 2006].

Відповідник: corpus linguistics.

СИНТАКСИС –

- частина граматики, що вивчає одиниці, більші за слово, – словосполучення і речення [Загнітко та ін. 2015];
- це область аналізу мови, відповідальна за аналіз утворення речень з урахуванням слів мови [Clark A. and oth. 2010];
- це наука, що вивчає структуру речень, правила сполучності та порядок слів у реченні, а також загальні його властивості як одиниці мови [Gee 2010];
- сфера граматичного ладу мови, що охоплює характерні для конкретних мов засоби і правила побудови речень, висловлень, текстів [Загнітко 2007];
- наука, що вивчає правила структурування речень, висловлень, текстів [Загнітко 2007];
- розділ граматики, що вивчає способи поєднання слів у словосполучення і речення, а також властивості цих одиниць [Карпенко 2006];
- граматична будова речень та словосполучень, правила їх творення і функціонування [Кочерган 2006];
- розділ граматики, який вивчає речення і словосполучення [Кочерган 2006].

Відповідник: syntax.

КВАНТИТАТИВНА ЛІНГВІСТИКА –

- це сфера міждисциплінарних прикладних пошуків, де основним інструментом виступає вивчення мови і мовлення, є кількісні і статистичні методи аналізу [Загнітко та ін. 2015];
- напрям лінгвістики, що вивчає частотні характеристики мови – слів, їх комбінацій, синтаксичних конструкцій за допомогою методів

«кількісної» математики (використовуються комбінаторика, теорія ймовірностей, математична статистика, теорія інформації) [Пасічник та ін. 2012];

- розділ математичної лінгвістики, який вивчає та описує лінгвістичні явища за допомогою методів "кількісної математики" [Бук 2008].

Відповідник: quantitative linguistics.

Синонім: обчислювальна лінгвістика.

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА –

- це процесуальна дія, призначена для встановлення фактів з метою вирішення судової справи (таким чином, це вид діяльності, що регулюється процесуальними нормами, предметом регулювання яких є суспільні відносини) [Гарбера 2020];
- це дослідження, що дозволяє або не дозволяє встановити ці факти (таким чином, у ньому немає нічого юридичного, у ньому використовуються наукові теорії і методики, що описують фрагменти реальності) [Гарбера 2020];
- аналіз тексту або усного мовлення з метою встановлення фактів, важливих для юридичної справи [Wei 2009].

Відповідник: linguistic examination.

КОМП'ЮТЕРНА ЛІНГВІСТИКА –

- область штучного інтелекту (ШІ), що займається комп'ютерним моделюванням володіння мовою з метою передачі інформації, а також вирішенням прикладних завдань автоматичної обробки текстів та мовлення [McKinley and oth. 2016];
- напрям у прикладній лінгвістиці, орієнтований на використання комп'ютерних інструментів – програм, комп'ютерних технологій організації та обробки даних – для моделювання функціонування мови у тих чи інших умовах, ситуаціях, проблемних сферах тощо, і навіть вся сфера застосування комп'ютерних моделей мови у лінгвістиці та суміжних дисциплін [McKinley and oth. 2016];

- ділянка прикладної та експериментальної лінгвістики, в якій одиниці мови та лінгвістичні процеси моделюють на комп'ютері з метою створення комп'ютерних лінгвістичних систем [Партико 2008];
- це широка царина використання комп'ютерних інструментів – програм, комп'ютерних технологій організації та оброблення даних – для моделювання функціонування мови в тих чи інших умовах, ситуаціях, проблемних галузях [Карпіловська 2006];
- самостійна лінгвістична дисципліна, яка розв'язує теоретичні й прикладні завдання мовознавства за допомогою комп'ютера [Карпіловська 2006];
- сфера застосування комп'ютерних моделей мови не лише в лінгвістиці, а й у суміжних з нею дисциплінах [Карпіловська 2006];
- лінгвістична дисципліна, яка розв'язує теоретичні й прикладні завдання мовознавства за допомогою комп'ютера [Карпіловська 2006].

Відповідник: computational linguistics.

Структура кожної словникової статті містить заголовкову одиницю в початковій формі, її дефініцію, посилання на наукову або довідкову літературу, англomовний еквівалент та синоніми.

У реєстрі нашого тлумачно-перекладного словника заголовкова одиниця кожної статті надрукована з нового рядка великими літерами напівжирним шрифтом. Одразу після неї прописано тлумачення терміну і посилання на літературу в квадратних дужках. Англomовний відповідник та синонім (за наявності) подано з нового рядка та виділено курсивом.

АВТОМАТИЧНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ МОВЛЕННЯ – процес транскрипції з мови в текст: перетворення акустичного сигналу в послідовність слів, що не обов'язково передбачає розуміння значення тексту або намірів сказаного [Clark and oth. 2010].

Відповідник: automatic speech recognition.

Синонім: автоматичний аналіз мовлення.

АВТОМАТИЧНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ ТЕРМІНІВ – інструмент, що виділяє з тексту та автоматичного пошуку у базі всі терміни, що містяться у вихідному текстовому сегменті, над яким працює перекладач у цей час [Тарануха 2014].

Відповідник: automatic recognition of terms.

Синонім: автоматичний аналіз термінів.

СТАНІВНИК – клас невідмінюваних слів з категоріальним значенням непроцесуального стану у функції головного члена (присудка) односкладних (безособових) речень [Горпинич 2004].

Відповідник: state (words of the state category).

Синонім: слова категорії стану.

Слова-омоніми мають надрядкові цифрові позначки і оформлені як окремі словникові статті.

АБЗАЦ¹ – відступ у початковому рядку тексту; новий рядок [Волошин 2004].

Відповідник: paragraph.

АБЗАЦ² – порівняно завершена і пов'язана єдністю змісту частина тексту від одного відступу до другого [Волошин 2004].

Відповідник: paragraph.

МОВА¹ –

- будь-яка підмножина множини рядків латинського алфавіту [Clark and oth. 2010];
- це знакова система, призначена для породження, передачі та зберігання інформації [Oakey, Hunston 2009];
- це спонтанно створена людьми знакова система, призначена для передавання між ними інформації [Партико 2008];
- система фонетичних, лексичних, граматичних засобів, яка розвивається і забезпечує потреби людини у спілкуванні та пізнанні [Карпенко 2006].

Відповідник: language.

МОВА² – це набір рядків, які є результатами похідних дерев із S як кореневою міткою та термінальними символами як мітками листкових вузлів [Clark and oth. 2010].

Відповідник: language.

Варіанти термінів мають спільне стрижневе слово і фіксують набір значень в межах однієї словникової одиниці.

ДИНАМІЧНА СТРУКТУРА ДАНИХ –

- послідовність даних, зв'язана відносинами лінійного списку [Ткачук 2016];
- послідовність комірок в пам'яті, де кожний наступний елемент розташований в пам'яті в наступній комірці [Ткачук 2016].

Відповідник: dynamic data structure.

РЯДОК –

- це скінченна послідовність букв [Clark and oth. 2010].
- це будь-яка послідовність буквено-цифрових символів (букви, цифри, пробіли, табуляції та розділові знаки) [Jurafsky, Martin 1999].

Відповідник: string.

КОНКОРДАНС –

- особливий тип словника, у якому кожне слово або поняття розташовані в алфавітному порядку з мінімальним контекстом і всіма випадками вживання в цьому тексті, список слововживань із посиланнями до всіх контекстів [Іванова 2017];
- словник, у якому біля кожного слова подано контекст, що ілюструє всі його слововживання [Дубічинський 2011];
- словник, що вказує, у яких позиціях вживається певне слово (словникова одиниця) відносно інших одиниць, тобто її оточення [Перебийніс, Сорокін 2009];

- це словник, у якому для кожного слова (чи словоформи) наводиться лівий і правий контекст певної довжини, вимірюваної кількістю знаків, рідше слововживань [Перебийніс, Сорокін 2009];
- словник, який подає контексти вживання певної мовної одиниці (слова, частини слова, словосполуки), її лексичні оточення в тексті [Карпіловська 2006].

Відповідник: concordance.

Висновок до 3 розділу

Отже, організація макро- і мікроструктури термінологічного словника є результатом глибокого теоретичного аналізу та осмислення. Упорядкування словникової статті вимагає ґрунтовного дослідження особливостей використання відповідної термінологічної одиниці, а також багаторазової перевірки, уточнення та доповнення її контенту. Необхідною умовою є повне дотримання принципів побудови словникової статті, що робить словник зручним у користуванні.

На основі усіх зазначених принципів та особливостей побудови, що сприятиме досконалому представленню інформації і значно підвищить інформативність та цінність лексикографічного видання, було розроблено макро- і мікроструктуру термінологічного словника галузей прикладної лінгвістики.

ВИСНОВКИ

Мовознавство, зокрема лексикографія, відіграє надзвичайно важливу роль у збереженні, систематизації та розвитку мовної культури. На шляху її розвитку налічується декілька етапів, починаючи з перших рукописних словників і закінчуючи сучасними електронними ресурсами, які поєднують сучасні технології та традиційні наукові методи. Однак однією з основних проблем, з якими стикається сучасна лексикографія, є відсутність універсальних стандартів для вибору лексики, а також складність врахування мовної динаміки. Незважаючи на те, що частотність слів пропонується як один із критеріїв відбору лексики, вона не завжди відповідає потребам мовної спільноти. Тож укладання словника вимагає поєднання статистичних методів із глибоким лінгвістичним аналізом.

Важливе значення у демонстрації загального уявлення про стан мови посідають універсальні словники. Вони намагаються охопити весь обсяг мови, але через велику кількість даних, які потрібно систематизувати, їх розробка є дуже складною і час від часу виникають проблемні питання. Натомість з'являються вузькоспеціалізовані словники термінології, які охоплюють і стандартизують професійну лексику для окремих сфер мовлення. Вони забезпечують не лише впорядкування термінів, а й сприяють точності та уніфікації вузькопрофільної лексики.

Завдяки сучасним технологічним досягненням у лексикографії з'явилися нові можливості – створення електронних словників, які відзначаються зручністю, інтерактивністю та можливістю постійного оновлення. Електронні формати не тільки дозволяють швидко отримати доступ до великої кількості лексичної інформації, але й дозволяють інтегрувати різноманітні мультимедійні ресурси для демонстрації значень і контекстів вживання слів. Проте важливо зберігати баланс між технологічною адаптивністю та лексикографічною точністю під час їх розробки.

Ключовими компонентами укладання словників є мікроструктура (внутрішня) та макроструктура (зовнішня) організації словників. Мікроструктура описує словникову статтю: заголовкове слово, дефініцію, посилання на літературу, синоніми (за наявності), еквівалент перекладу (для перекладних словників), граматичні, фонетичні, синтаксичні, етимологічні тощо відомості (в залежності від призначення словника). З іншого боку, макроструктура відповідає за загальний зміст словника та принцип його упорядкування. Тільки за умови правильного поєднання і комплексності цих структур можливе формування повноцінного лексикографічного продукту.

Таким чином, керуючись лексикографічними правилами та принципами, було створено тлумачно-перекладний словник термінів прикладної лінгвістики, що містить 1734 словникові одиниці (прикладна фонетика – 154, прикладна лексикографія – 176, автоматичне опрацювання природної мови – 176, прикладна морфологія – 189, корпусна лінгвістика – 164, прикладний синтаксис – 174, квантитативна лінгвістика – 178, лінгвістична експертиза – 157, комп'ютерна лінгвістика – 200 та власне прикладна лінгвістика – 166 словникових статей).

Процес формування словника включав всі етапи лексикографічного процесу: використання сучасних цифрових технологій, аналіз потреб цільової аудиторії, розробку стандартів відбору лексики, структурування інформації у словникових статтях, що й стало результатом цього дослідження. Поєднання нових автоматизованих методів із традиційними принципами дозволило укласти словник, який відповідає потребам користувачів і відображає сучасну мовну динаміку.

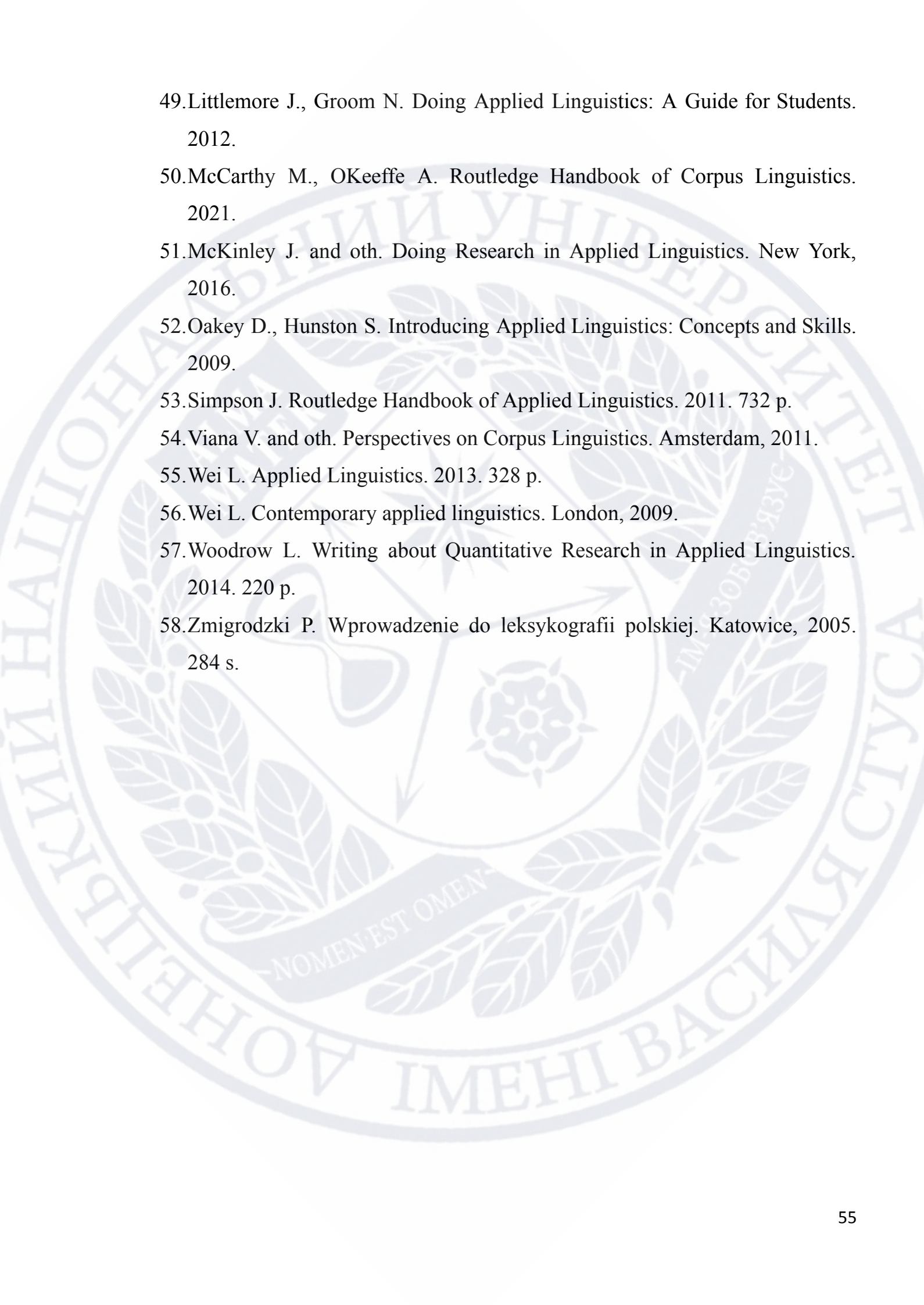
Перспективою майбутніх досліджень є розширення наявного електронного словника термінів прикладної лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексієнко Л.А., Бирик С.П., Бондар О.І., Винник В.О., Галас Б.К. [та ін.] Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія. Київ, 2012. 484 с.
2. Бук С.Н. Основи статистичної лінгвістики: навчально-методичний посібник. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 124 с.
3. Волошин В.Г. Комп'ютерна лінгвістика: навчальний посібник. Суми, 2004. 382 с.
4. Гарбера І.В. Основи лінгвістичної експертизи тексту. Вінниця, 2020. 220 с.
5. Горпинич В.О. Морфологія української мови. Київ, 2004. 336 с.
6. Дарчук Н.П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту): підручник. Київ, 2008. 351 с.
7. Демська О. М. Вступ до лексикографії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.
8. Дубічинський В.В. Лексикографія: навчально-методичний посібник. Харків, 2012. 66 с.
9. Дубічинський В.В. Основні засади термінографії / Vocabulum et vocabularium. Вип. 4. Харків, 1997. С. 49-50.
10. Дубічинський В.В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології. Харків, 2004. 164 с.
11. Дубічинський В.В. Лексикографія. Харків, 2011. 66 с.
12. Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики. Житомир, 2013. 142 с.
13. Загнітко А. та ін. Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики. Вінниця, 2015. 472 с.
14. Загнітко А. Теорія лінгвоперсонології. Вінниця, 2017. 136 с.
15. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк, 2007. 294 с.
16. Іванова О.В. Основи укладання галузевих глосаріїв: підручник. Київ, 2017. 246 с.

- 17.Іванова О.В. Перекладацька еквівалентність і способи її досягнення. Серія «Філологічна», вип. 48.: збірник наукових праць. Острог, 2014. 328 с.
- 18.Ільман В.М. та ін. Алгоритми, дані і структури. Дніпро, 2019. 134 с.
- 19.Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ, 2006. 336 с.
20. Карпіловська Є.А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика. Донецьк, 2006. 188 с.
- 21.Козуб Г.О. Програмування. Старобільськ, 2020. 108 с.
- 22.Копей В.Б. Мова програмування Python для інженерів і науковців. Івано-Франківськ, 2019. 272 с.
- 23.Кормен Т. Вступ до алгоритмів. Київ, 2019. 1288 с.
- 24.Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ, 2006. 464 с.
- 25.Крєневич А.П. Алгоритми і структури даних. Київ, 2021. 200 с.
- 26.Кровицька О.В. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005. 147 с.
- 27.Левицький М. Українські електронні словники – це вже реальність. № 13. [Електронний ресурс]. 2003. Режим доступу: http://nslowo.free.ngo.pl/puls_ukrajiny/Elektronni_slowny_ky.htm
- 28.Мелешко Є.В. та ін. Алгоритми та структури даних. Кропивницький, 2019. 156 с.
- 29.Мойсієнко А.К. та ін. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика. Київ, 2010. 270 с.
- 30.Муковнін Є.В. Труднощі і роботі систем обробки природної мови та основні методи їх вирішення.
- 31.Німчук В.В. Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською. Київ, 1980. 303 с.
- 32.Партико З.В. Прикладна і комп'ютерна лінгвістика: Вступ до спеціальності. Львів, 2008. 224 с.
- 33.Пасічник В.В. та ін. Математична лінгвістика. Львів, 2012. 359 с.

- 34.Перебийніс В.І., Сорокін В.М. Традиційна та комп'ютерна лексикографія. Київ, 2009. 218 с.
- 35.Полюга Л.М. Українське словництво за десять років незалежності. Ч.4. Львів, 2003. 10 с.
- 36.Прийма С.М. Теорія алгоритмів. Мелітополь, 2018. 116 с.
- 37.Симоненко Л.О. Актуальні проблеми сучасного українського термінознавства. Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. VIII. Київ, 2009. С. 9-15.
- 38.Ситар Г.В. Синтаксичні фразеологізми в розрізі конструкційної граматики. Вінниця, 2017. 458 с.
- 39.Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / [за ред. І.К. Білодіда]. Київ, 1973. С. 5–8.
- 40.Тарануха В.Ю. Інтелектуальна обробка текстів: навчальний посібник. Київ, 2014. 80 с.
- 41.Ткачук В.М. Алгоритми і структура даних. Івано-Франківськ, 2016. 286 с.
- 42.Туровська Л. В. Макро- та мікроструктура термінологічного словника тлумачного типу. Українська мова. 2018. №3. С. 40-53.
- 43.Українська мова: енциклопедія (видання друге, виправлене і доповнене). Київ, 2004. 820 с.
- 44.Bot K. History of Applied Linguistics: From 1980 to the Present. 2015. 168 p.
- 45.Clark A. and oth. The handbook of computational linguistics and natural language processing. 2010. 775 p.
- 46.Gee J.P. An Introduction to Discourse Analysis. Routledge. 2010.
- 47.Jurafsky D., Martin J. Speech and Language Processing. New Jersey, 1999. 950 p.
- 48.Kromann H.-P., Riiber T., Rosbach P. Principles of Bilingual Lexicography // W.D.D. 1991. V.3. P. 2711 – 2728.

-
49. Littlemore J., Groom N. Doing Applied Linguistics: A Guide for Students. 2012.
50. McCarthy M., O'Keeffe A. Routledge Handbook of Corpus Linguistics. 2021.
51. McKinley J. and oth. Doing Research in Applied Linguistics. New York, 2016.
52. Oakey D., Hunston S. Introducing Applied Linguistics: Concepts and Skills. 2009.
53. Simpson J. Routledge Handbook of Applied Linguistics. 2011. 732 p.
54. Viana V. and oth. Perspectives on Corpus Linguistics. Amsterdam, 2011.
55. Wei L. Applied Linguistics. 2013. 328 p.
56. Wei L. Contemporary applied linguistics. London, 2009.
57. Woodrow L. Writing about Quantitative Research in Applied Linguistics. 2014. 220 p.
58. Zmigrodzki P. Wprowadzenie do leksykografii polskiej. Katowice, 2005. 284 s.

ДОДАТКИ

Додаток А. Апробація роботи.

Копія фахової статті «Macro- and Microstructure of the Dictionary of
Applied Linguistics Terminology»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Журнал заснований у 1918 році

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Серія: Філологія. Журналістика

Том 35 (74) № 3 2024

Частина 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Головний редактор:

Досенко Анжеліка Костянтинівна – кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка, завідувачка кафедри журналістики, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського (головний редактор).

Члени редакційної колегії:

Бикова Ольга Миколаївна – кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка, доцентка кафедри міжнародної журналістики факультету журналістики, Київський університет імені Бориса Грінченка;

Гадомський Олександр Казимирович – доктор філологічних наук, доктор габілітований гуманітарних наук в області мовознавства (Варшавський університет), професор, завідувач кафедри білоруських та українських досліджень, Інститут славістики, Опольський університет, Ополо, Польща;

Маркова Мар'яна Василівна – кандидатка філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романистичної філології та компаративістики, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка;

Свишчівська Єліна Михайлівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри слов'янської та романо-германської філології, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського;

Ткаченко Тетяна Іванівна – доктор філологічних наук, доцент;

Юксель Ганна Заїрівна – кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка кафедри журналістики, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення **StrikePlagiarism.com** від польської компанії Plagiat.pl.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
(протокол № 17 від 27 червня 2024 року)

Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського»
Серія: Філологія. Журналістика зареєстровано відповідно до Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1136 від 11.04.2024 року.

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
зі спеціальностей 033 – Філологія, 061 – Журналістика відповідно до Наказу МОН України
від 17.03.2020 № 409 (додаток 1)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus International*
(Республіка Польща)

Сторінка журналу: www.philol.vernadskyjournals.in.ua

ISSN 2710-4656 (Print)
ISSN 2710-4664 (Online)

© Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2024

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Веремчук Е. О. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕКОЛОНІАЛЬНОГО ДИСКУРСУ: ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	1
Віттоніа М. О., Кучер А. С. ПАРЦЕЛЬОВАНІ КОНСТРУКЦІЇ В АСПЕКТІ ЕКСПРЕСІВІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ І. ФРАНКА «ПЕРЕХРЕСНІ СТЕЖКИ» ТА Б. ГРИЧЕНКА «ПІД ТИХИМИ ВЕРБАМИ»).....	7
Громко Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ МОНОГОВІРКОВОГО ЛІНГВАРІУ.....	13
Козак В. А. ПОМИЛКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЯК ЗАСІБ ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ І ПРИЧИНА СПОТВОРЕННЯ ЗМІСТУ.....	20
Копиченко О. В. ТИПОВІ МОВНІ ПОМИЛКИ В РЕЗЮМЕ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗВО.....	25
Чернишова Т. О. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	31

РОМАНСЬКІ ТА ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

Буртан А. В., Карпенко З. О. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ.....	38
Гисдикова О. Г., Хромова В. С. СПЕЦИФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	44
Куц Е. О., Шовкопляс Ю. О. СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПРИЗВИСК ПРЕЗИДЕНТІВ США.....	50
Львова Н. Л. ПОХОДЖЕННЯ, ТВОРЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	56
Musali L. Sh. THE EVOLUTION OF LOVE LANGUAGE IN SHAKESPEARE'S SONNETS.....	62

ТЮРКСЬКІ МОВИ

Rustamova J. ANALYZING THE COMPLEXITY OF SENTENCE CONSTRUCTION: A DISCURSIVE ENVIRONMENT PERSPECTIVE AND ITS RELEVANCE.....	67
---	----

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Козарницька Т. К. МОВА МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ, МОВА ПОПУЛЯРНОЇ КУЛЬТУРИ ЧИ МОВА ПОП-КУЛЬТУРИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ.....	72
Панасенко С. О. МУЛЬТИЛІНГВІЗМ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ УКРАЇНИ	77

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Боса Т. С. ХУДОЖНИЙ ПЕРЕКЛАД ПОЕЗІЙ Й. В. ГЕТЕ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (Ш).....	82
Головницька-Копиш О. О., Гриженко Г. Ю. ПЕРЕКЛАД ЛЕКСИКИ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	87
Зубач О. А., Мельничук О. Я. НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ТЕКСТИ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ.....	95
Михальчук С. О. ДО ПИТАННЯ СТРАТЕГІЙ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	101
Підгрушніа О. Г., Фарафонова А. С. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНИХ АНІМАЦІЙНИХ СЕРІАЛІВ ДЛЯ ДОРОСЛИХ.....	106
Романюха М. В. ЕЛЕМЕНТИ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ.....	115
Шторгін М. В. АНГЛІЙСЬКІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ СФЕРИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	121

ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Ivanytska N. B., Ivanytska N. L. COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC POTENTIAL OF THE TACTIC OF RATIONAL THESIS JUSTIFICATION IN ENGLISH AND UKRAINIAN ACADEMIC DISCOURSE.....	128
Орехова Л. І., Часикова О. К. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ СТРАХ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, ТУРЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ).....	135

СТРУКТУРНА, ПРИКЛАДНА ТА МАТЕМАТИЧНА ЛІНГВІСТИКА

Harbera I. V., Nelyivoda I. V. MACRO- AND MICROSTRUCTURE OF THE DICTIONARY OF APPLIED LINGUISTICS TERMINOLOGY.....	141
--	-----

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Даниленко Л. В. НЕРАДЯНСЬКИЙ ЛЬВІВ: ПАМ'ЯТЬ СПРОТИВУ В КНИЗІ ОПОВІДАНЬ «ГРУШІ В ТІСТІ» ЮРІЯ ВИННИЧУКА.....	146
Лутій С. І. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ Ю. ЛАВРІНЕНКА.....	155

Раричакій О. А. ПЕРЕДМОДЕРНА І МОДЕРНА УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІВАНА ПРОКОФ'ЄВА	162
--	-----

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Абрамович С. Д. ІННОКЕНТІЙ ГІЗЕЛЬ ТА «МОСКОВСЬКИЙ МІФ» (ЩЕ РАЗ ПРО «МИР З БОГОМ ЛЮДИН»)	170
---	-----

Віснич О. А., Бугера К. Б. САНАТОРІЙ ЯК ЛІМІНАЛЬНИЙ ПРОСТІР В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ 20-30-Х РР. XX СТ.	176
--	-----

Лавренко В. В. НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР І КОНЦЕПЦІЯ НАРОДУ В ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	183
--	-----

Просалова В. А. МІЖ СЦІЛЛОЮ І ХАРІБДОЮ: ПРО ПСЕВДОНІМІЮ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ-ЕКСПАТРІАНТІВ	189
--	-----

Ромас Л. М., Ніколашина Т. І. ВІЙНА ІДЕНТИЧНОСТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ «ВОЄННИЙ СТАН»)	195
--	-----

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Дроздовський Д. І. АВТЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК МЕТАМОДЕРНІСТСЬКОГО МІСТЕРІАЛЬНОГО МЕТАЖАНРОВОГО ПАТЕРНУ	202
---	-----

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Labashchuk O. V., Savchyn T.O., Skuratko T. M. RESEARCH OF WAR EXPERIENCE IN UKRAINIAN AND FOREIGN FOLKLORE STUDIES	210
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	216
-----------------------------	-----

CONTENTS

UKRAINIAN LANGUAGE

Veremchuk E. O. LINGUISTIC FEATURES OF DECOLONIAL DISCOURSE: LINGUOPRAGMATIC ASPECT.....	1
Vintoniv M. O., Kucher A. S. PARCELED STRUCTURES IN THE ASPECT OF EXPRESSIVISATION OF ARTISTIC TEXT (BASED ON THE MATERIALS OF THE ARTISTIC WORKS OF L. FRANKO "CROSS PATHS" AND B. HRYNCHENKO "UNDER SILENT WILLOWS").....	7
Hromko T. V. FEATURES OF THE LEXICO-SEMANTIC PARADIGM OF THE MONOLINGUAL LINGUISTIC VOCABULARY.....	13
Kozak V. A. ERRORS IN THE INFORMATION SPACE AS A MEANS OF ATTRACTING ATTENTION AND CAUSE OF CONTENT DISTORTION.....	20
Konovchenko O. V. TYPICAL LANGUAGE MISTAKES IN CVS OF STUDENTS STUDYING IN TECHNICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	25
Chernyshova T. O. THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN MILITARY VOCABULARY IN THE PERIOD OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.....	31

ROMANIC AND GERMANIC LANGUAGES

Burtan A. V., Karpenko Z. O. PECULIARITIES OF POLITICAL DISCOURSE RESEARCH IN MODERN LINGUISTICS AND FUNCTIONING OF SOCIO-POLITICAL VOCABULARY.....	38
Hniedkova O. H., Khromova V. S. SPECIFIC CHARACTERISTICS OF LEGAL TRANSLATION.....	44
Kushch E. O., Shovkoplias Yu. O. SOCIOCULTURAL ASPECTS OF FORMING AND THEMATIC GROUPS OF ENGLISH-LANGUAGE NICKNAMES OF THE USA PRESIDENTS.....	50
Lvova N. I. ORIGIN, FORMING AND TRANSLATION OF ENGLISH-LANGUAGE THEATRICAL TERMINOLOGY.....	56
Musali L. Sh. THE EVOLUTION OF LOVE LANGUAGE IN SHAKESPEARE'S SONNETS.....	62

TURKIC LANGUAGES

Rustamova J. ANALYZING THE COMPLEXITY OF SENTENCE CONSTRUCTION: A DISCURSIVE ENVIRONMENT PERSPECTIVE AND ITS RELEVANCE.....	67
--	----

GENERAL LINGUISTICS

Komarnytska T. K.

THE LANGUAGE OF MASS CULTURE, THE LANGUAGE OF POPULAR CULTURE OR THE LANGUAGE OF POP CULTURE: A TERMINOLOGICAL AMBIGUITY.....	72
--	----

Panasenko Ye. O.

MULTILINGUALISM IN THE SOCIO-POLITICAL DIMENSION OF UKRAINE.....	77
--	----

TRANSLATION STUDIES

Bosa T. S.

LITERARY TRANSLATION OF POEMS J. V. GOETHE WITH THE HELP OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI).....	82
--	----

Holovnova-Koppa O. O., Hryzhenko H. Yu.

TRANSLATION OF INTERNET VOCABULARY.....	87
---	----

Zubach O. A., Melnychuk O. Yu.

SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS: TRANSLATION ASPECT.....	95
---	----

Mykhalchuk S. O.

ON THE QUESTION OF ENGLISH-FRENCH TRANSLATION STRATEGIES.....	101
---	-----

Pidhrushna O. H., Farafonova A. S.

EXPLORING THE USE OF INTERTEXTUALITY IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF THE ENGLISH ADULT-ORIENTED ANIMATED SHOWS.....	106
--	-----

Romaniukha M. V.

ELEMENTS OF EXPRESSIVE SYNTAX IN ENGLISH POPULAR SCIENCE TEXTS.....	115
---	-----

Shtohryn M. V.

ENGLISH TERMINOLOGICAL PHRASES OF THE SPHERE OF ALTERNATIVE ENERGY AND METHODS OF THEIR TRANSLATION IN THE UKRAINIAN LANGUAGE.....	121
--	-----

COMPARATIVE-HISTORICAL AND TYPOLOGICAL LINGUISTICS

Ivanytska N. B., Ivanytska N. L.

COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC POTENTIAL OF THE TACTIC OF RATIONAL THESIS JUSTIFICATION IN ENGLISH AND UKRAINIAN ACADEMIC DISCOURSE.....	128
--	-----

Oriekhova L. I., Chaenkova O. K.

LEXICO-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT 'FEAR' (ON THE MATERIAL OF ENGLISH, TURKISH, AND UKRAINIAN LANGUAGES).....	135
---	-----

STRUCTURAL, APPLIED, AND MATHEMATICAL LINGUISTICS

Harbera I. V., Nepylivoda I. V.

MACRO- AND MICROSTRUCTURE OF THE DICTIONARY OF APPLIED LINGUISTICS TERMINOLOGY.....	141
--	-----

LITERARY STUDIES

Danylenko L. V.

(NON)-SOVIET LVIV: THE MEMORY OF RESISTANCE IN THE BOOK OF SHORT STORIES "PEARS IN DOUGH" BY YURIY VYNNYCHUK.....	146
--	-----

Lushchii S. I. METHODOLOGICAL TOOLS OF YURIY LAVRINENKO	155
Rarytskyi O. A. PRE-MODERN AND MODERN UKRAINIAN POETRY IN IVAN PROKOFIEV'S STUDIES	162
UKRAINIAN LITERATURE	
Abramovych S. D. INNOCENTY GISEL AND THE "MOSCOW MYTH" (AGAIN ABOUT THE "PEACE WITH GOD TO MAN")	170
Visych O. A., Buhara K. B. SANATORIUM AS A LIMINAL SPACE IN UKRAINIAN PROSE OF THE 1920S AND 1930S	176
Lavreniuk V. V. NATIONAL CHARACTER AND THE CONCEPT OF THE PEOPLE IN THE POETRY OF TARAS SHEVCHENKA	183
Prosalova V. A. BETWEEN SCYLLA AND KHARIBDA: ON PSEUDONYMITY OF UKRAINIAN EXPATRIATE WRITERS	189
Romas L. M., Nikolashyna T. I. THE WAR OF IDENTITIES (BASED ON THE BOOK "MARTIAL LAW")	195
LITERARY THEORY	
Drozdovskiy D. I. AUTHENTICITY AS A FACTOR OF THE METAMODERN MYSTERIOUS METAGENRE PATTERN	202
FOLKLORISTICS	
Labashchuk O. V., Savchyn T.O., Skuratko T. M. RESEARCH OF WAR EXPERIENCE IN UKRAINIAN AND FOREIGN FOLKLORE STUDIES	210
INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	216

СТРУКТУРНА, ПРИКЛАДНА ТА МАТЕМАТИЧНА ЛІНГВІСТИКА

UDC 81'33

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.1.24>**Harbera I. V.**

Vasyl' Stus Donetsk National University

Nepiyvoda I. V.

Vasyl' Stus Donetsk National University

MACRO- AND MICROSTRUCTURE OF THE DICTIONARY
OF APPLIED LINGUISTICS TERMINOLOGY

The article is devoted to the creation of applied linguistics terms dictionary consisting of ten sections (applied phonetics, applied lexicography, natural language processing, applied morphology, corpus linguistics, applied syntax, quantitative linguistics, linguistic expertise, computational linguistics and applied linguistics itself). In the era of rapid development of linguistic sciences, changes in linguistic paradigms, research of practical aspects and a significant increase in theoretical developments, the number of terminology has also increased, which has led to a rethinking of the existing terminological apparatus. In this regard, we were faced with the task of unifying terms, and accordingly, our main goal was to collect and systematise the terms of the fields of applied linguistics. As a part of the research, the scientific literature of applied linguistics was studied. The compositional components of the dictionary, namely its macro- and microstructure, were determined. The article considers the concept of «dictionary article», which is a source of information that reveals the essential characteristics of a word, its contextual, paradigmatic and syntagmatic relations, stylistic and functional features, as well as derivational potential. The types and samples of the compiled dictionary entries are presented, the peculiarities of synonymy and homonymy representation within the dictionary articles are emphasised, and the dictionary entries of variant terms are demonstrated. The requirements for compiling an electronic terminology dictionary are presented. A general model of micro-level organisation of an electronic explanatory and translation dictionary of applied linguistics terms is proposed. Prospects for further scientific research, which are seen in the expansion and systematisation of the electronic dictionary of applied linguistics terms, are indicated.

Key words: applied linguistics, lexicography, macrostructure, microstructure, dictionary, dictionary article.

Statement of the problem and its relevance. Under condition of intensive development of applied linguistics, independent directions were formed within it, forming their own conceptual and terminological apparatuses. Regarding this matter, there is an urgent need for the formation of an interpretative and translational dictionary of applied linguistics not only for the wide use of newly formed concepts, but also for specifying their semantics and avoiding scientific contradictions in the future. The purpose of the dictionary is to accurately and comprehensively reflect the conceptual and terminological apparatus of ten branches of applied linguistics (applied phonetics, applied lexicography, natural

language processing (NLP), applied morphology, corpus linguistics, applied syntax, quantitative linguistics, linguistic examination, computational linguistics and applied linguistics), as well as to ensure the educational, scientific and production activities of linguists, since the terminological dictionary is, actually, the most important way of organizing and presentation the terminology of the particular field. This, in fact, determines the urgency of developing outlined problem.

The purpose of this study is to collect and systematize terminology of applied linguistics' branches.

To achieve this goal, the following tasks were completed:

1) scientific literature on the research problem was processed;

2) a register of ten sections (applied phonetics, applied lexicography, natural language processing (NLP), applied morphology, corpus linguistics, applied syntax, quantitative linguistics, linguistic examination, computational linguistics and applied linguistics) was compiled;

3) the macrostructure of the dictionary was developed;

4) the structure of the dictionary article was proposed;

5) dictionary articles were concluded.

Analysis of recent research and publications. Many modern researchers (V.V. Dubichynskyi, L.O. Symonenko, E.A. Karpilovska, T.R. Kiyak) understand the concept of "terminography" not only as a theoretical science but also as a practical activity of compiling dictionaries. Accordingly, lexicographers are trying to develop a certain methodology for unifying dictionary entries, including a set of additional characteristics to fully reflect the linguistic picture. However, despite the fact that well-known linguists (E.A. Karpilovskaya, L.S. Palamarchuk, P.Y. Goretsky, N.F. Klimenko) have already described the theory of dictionary classification in their works, a unified typology has not yet been developed in terminology.

Traditionally, the structure of a dictionary comprises two main parts: macrostructure and microstructure. Each of them has a certain set of attributes and characteristics that are taken into account when compiling a dictionary, but each dictionary differs in its arrangement at both the macro and microstructure levels according to the author's concept.

The concept of "macrostructure" is most often interpreted as the principle of organisation of dictionary entries in the main body of a dictionary, its external structure. Sergei Grinev adds to this definition the composition and interaction of all the composite parts of the dictionary. Thus, the term "macrostructure" is usually understood as the general ordering of a dictionary, its content and arrangement of dictionary entries [27: 41].

Orysia Demska notes that the dictionary macrostructure can be complete or truncated. According to her research, a complete macrostructure includes the dictionary itself; an introduction, preface; a theoretical section that briefly introduces the reader to the theory of lexicographic description of vocabulary items; rules for using the dictionary; grammatical reference, which is inherent in primarily explanatory and translation dictionaries; a list of abbreviations

and sources. Orysia Demska notes that a complete macrostructure is typical for large academic dictionaries. At the same time, the truncated (partial) macrostructure includes an incomplete set of these structural parts and is usually inherent in small reference books, translation dictionaries, and school editions [3: 102].

The term "microstructure" refers to the internal structure of the lexicographic description of a dictionary unit (article). In fact, the macrostructure is the dictionary itself, and the microstructure, or dictionary entry, is the main structural component of the dictionary [3: 102].

Outline of the main material of the study. One of the most important stages in the compilation of any dictionary is the elaboration of the concept, which involves defining the purpose, target audience, and principles of the dictionary. Our dictionary is intended for linguists, IT specialists, and anyone interested in applied linguistics.

The dictionary of applied linguistics terms is a work of explanatory and translation type that contains the terms themselves with their interpretation and an indication of the source from which the term and interpretation were derived. It also contains English equivalents and synonyms if they are available.

The sources of the search were Ukrainian and English-language scientific works devoted to the problems of applied linguistics.

The register actually defines the field of description of the dictionary, and in accordance with this statement, we have identified the register and the principles of its compilation as the defining components of the dictionary being created.

The register of the dictionary will include 10 thematic sections (applied phonetics, applied lexicography, natural language processing, applied morphology, corpus linguistics, applied syntax, quantitative linguistics, linguistic expertise, computational linguistics and applied linguistics), each of which will contain from 150 to 200 dictionary entries. As a result, the register of the dictionary of applied linguistics will contain about 2000 vocabulary items. The register units, arranged according to the traditional alphabetical principle, are single-word (simple) terms and phrase terms (compound, multi-word).

The vast majority of the register is composed of compound terms. The number of single-word terms is much smaller.

Here are samples of the concluded dictionary entries for each section, in the form and languages in which the dictionary is created:

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА –

- галузь мовознавства, в якій розробляють технології опрацювання мови (традиційні, тобто неавтоматизовані, й автоматизовані) для різних галузей суспільного життя [20];

- напрям у мовознавстві, який опрацює методи розв'язання практичних завдань, пов'язаних із використанням мови, і зорієнтований на задоволення суспільних потреб [15];

- це теоретичні та емпіричні дослідження проблем реального світу, в центрі яких знаходиться мова [32];

Відповідник: applied linguistics.

ПРИКЛАДНА ФОНЕТИКА – галузь загальної фонетики, в якій вивчення звуків та інших мовленнєвих одиниць, явищ і процесів проводиться експериментальним шляхом [18].

Відповідник: applied phonetics.

ПРИКЛАДНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ – це область прикладної лінгвістики, яка фокусується на укладенні словників (практична лексикографія), а також на описі різних типів зв'язків, наявних у лексиці (теоретична лексикографія) [36].

Відповідник: applied lexicology.

Синонім: комп'ютерна лексикографія.

КОМП'ЮТЕРНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ – це галузь лексикографії, яка використовує комп'ютери в лексикографічній практиці [22].

Відповідник: computational lexicology.

Синонім: прикладна лексикографія.

АВТОМАТИЧНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ПРИРОДНОЇ МОВИ (АОПМ) – це окремий технологічний напрямок в частині штучного інтелекту, який присвячений тому, як машина розуміє, аналізує та відтворює природну мову, якою людина звертається до неї [29].

Відповідник: Natural Language Processing (NLP).

МОРФОЛОГІЯ – це наука, що займається внутрішньою структурою та зовнішньою формою слів мови, включаючи частини мови та їх категорії [2].

Відповідник: morphology.

КОРПУСНА ЛІНГВІСТИКА –

- технологія добору, опрацювання, дослідження й збереження текстів (усних і письмових, як правило, сучасних) на комп'ютерних носіях інформації, яка дає змогу отримувати лінгвістичні характеристики вжитих у цих текстах слів, словосполучень, речень тощо [20];

- дисципліна в межах комп'ютерної лінгвістики, предметом досліджень якої є розроблення поняттєвого та процедурного апарату для форму-

вання корпусів текстів (текстозорієнтованих баз даних) та їх аналізу [11].

Відповідник: corpus linguistics.

СИНТАКСИС –

- це область аналізу мови, відповідальна за аналіз утворення речень з урахуванням слів мови [29];

- сфера граматичного ладу мови, що охоплює характерні для конкретних мов засоби і правила побудови речень, висловлень, текстів [8];

- наука, що вивчає правила структурування речень, висловлень, текстів [8].

Відповідник: syntax.

КВАНТИТАТИВНА ЛІНГВІСТИКА –

напрям лінгвістики, що вивчає частотні характеристики мови – слів, їх комбінацій, синтаксичних конструкцій за допомогою методів «класичної» математики (використовуються комбінаторика, теорія ймовірностей, математична статистика, теорія інформації) [21].

Відповідник: quantitative linguistics.

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА –

- це процесуальна дія, призначена для встановлення фактів з метою вирішення судової справи (таким чином, це вид діяльності, що регулюється процесуальними нормами, предметом регулювання яких є суспільні відносини) [1];

- це дослідження, що дозволяє або не дозволяє встановити ці факти (таким чином, у ньому немає нічого юридичного, у ньому використовуються наукові теорії і методики, що описують фрагменти реальності) [1].

Відповідник: linguistic examination.

КОМП'ЮТЕРНА ЛІНГВІСТИКА –

- діяльність прикладної та експериментальної лінгвістики, в якій одиниці мови та лінгвістичні процеси моделюють на комп'ютері з метою створення комп'ютерних лінгвістичних систем [20];

- це широка парадигма використання комп'ютерних інструментів – програм, комп'ютерних технологій організації та оброблення даних – для моделювання функціонування мови в тих чи інших умовах, ситуаціях, проблемних галузях [11];

- сфера застосування комп'ютерних моделей мови не лише в лінгвістиці, а й у суміжних з нею дисциплінах [11];

- лінгвістична дисципліна, яка розв'язує теоретичні й прикладні завдання мовознавства за допомогою комп'ютера [11].

Відповідник: computational linguistics.

The structure of each dictionary entry includes the heading in its original form, its definition, references

to scientific literature, the English equivalent and synonyms.

In the register of our explanatory and translation dictionary, the heading of each article is printed on a new line in capital letters in bold. The English equivalent is given on a new line and in italics.

АВТОМАТИЧНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ МОВЛЕННЯ – процес транскрипції з мови в текст; перетворення акустичного сигналу в послідовність слів, що не обов'язково передбачає розуміння значення тексту або намірів сказаного [29].

Відповідник: automatic speech recognition.

Синонім: автоматичний аналіз мовлення.

АВТОМАТИЧНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ ТЕРМІНІВ – інструмент, що виділяє з тексту та автоматичного пошуку у базі всі терміни, що містяться у вибраному текстовому сегменті, над яким працює перекладач у цей час [25].

Відповідник: automatic recognition of terms.

Синонім: автоматичний аналіз термінів.

Homonyms are superscripted and have separate dictionary entries.

МОВА¹ – будь-яка підмножина мисловних рядків латинського алфавіту [29].

Відповідник: language.

МОВА² – це набір рядків, які є результатами похідних дерев із S як кореневою міткою та термінальними символами як мітками листкових вузлів [29].

Відповідник: language.

Variants of terms have a common core word and capture a set of meanings within a single vocabulary unit.

ДИНАМІЧНА СТРУКТУРА ДАНИХ –

- послідовність даних, зв'язаних відносинами лінійного списку [26];

- послідовність комірок в пам'яті, де кожний наступний елемент розташований в пам'яті в наступній комірни [26].

Відповідник: dynamic data structure.

РЯДОК –

- це скінченна послідовність букв [29];

- це будь-яка послідовність буквенно-цифрових символів (букви, цифри, пробіли, табуляції та розділові знаки) [31].

Відповідник: string.

Conclusions and prospects for further research.

Thus, the organization of the macro- and microstructure of a terminological dictionary is the result of in-depth theoretical analysis and comprehension. Compiling a dictionary entry requires a thorough study of the peculiarities of using the relevant terminological unit, as well as repeated verification, clarification and supplementation of its content. A prerequisite is full compliance with the principles of building a dictionary entry, which makes the dictionary user-friendly.

On the basis of all these principles and features of construction, which will contribute to the perfect presentation of information and significantly increase the information content and value of a lexicographic publication, the macro- and microstructure of a terminological dictionary of applied linguistics has been developed.

The prospect of further research will be the compilation of an electronic dictionary of applied linguistics terms.

Bibliography:

1. Гарбера І.В. Основи лінгвістичної експертизи тексту. Вінниця, 2020. 220 с.
2. Горпинич В.О. Морфологія української мови. Київ, 2004. 336 с.
3. Демська О. Вступ до лексикографії. Київ, 2010. 266 с.
4. Дубічинський В.В. Лексикографія. Харків, 2011. 66 с.
5. Жуковська В.В. Вступ до загальної лінгвістики. Житомир, 2013. 142 с.
6. Загнітю А. та ін. Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики. Вінниця, 2015. 472 с.
7. Загнітю А. Теорія лінгвоперсоналогії. Вінниця, 2017. 136 с.
8. Загнітю А.П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк, 2007. 294 с.
9. Ізмайл В.М. та ін. Алгоритми, дані і структура. Дніпро, 2019. 134 с.
10. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ, 2006. 336 с.
11. Карпіловська С.А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика. Донецьк, 2006. 188 с.
12. Козуб Г.О. Програмування. Старобільськ, 2020. 108 с.
13. Копей В.Б. Мова програмування Python для інженерів і науковців. Івано-Франківськ, 2019. 272 с.
14. Кормен Т. Вступ до алгоритмів. Київ, 2019. 1288 с.
15. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ, 2006. 464 с.
16. Кременяч А.П. Алгоритми і структури даних. Київ, 2021. 200 с.
17. Мелешко Є.В. та ін. Алгоритми та структури даних. Кропивницький, 2019. 156 с.
18. Мойсієнко А.К. та ін. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонтанка. Київ, 2010. 270 с.

19. Мухомін С.В. Трудності і роботи систем обробки природної мови та основні методи їх вирішення.
20. Партиню З.В. Прикладна і комп'ютерна лінгвістика: Вступ до спеціальності. Львів, 2008. 224 с.
21. Пасічник В.В. та ін. Математична лінгвістика. Львів, 2012. 359 с.
22. Перебийніс В.І., Сорокін В.М. Традиційна та комп'ютерна лексикографія. Київ, 2009. 218 с.
23. Прийма С.М. Теорія алгоритмів. Мелітополь, 2018. 116 с.
24. Ситар Т.В. Синтаксичні фризології в розрізі конструкційної граматики. Вінниця, 2017. 458 с.
25. Тарануха В.Ю. Інтелектуальна обробка текстів: навчальний посібник. Київ, 2014. 80 с.
26. Ткачук В.М. Алгоритми і структура даних. Івано-Франківськ, 2016. 286 с.
27. Туровська Л.В. Макро- та мікроструктура термінологічного словника тлумачного типу. Українська мова. 2018. № 3. С. 40–53.
28. Bot K. History of Applied Linguistics: From 1980 to the Present. 2015. 168 p.
29. Clark A. and oth. The handbook of computational linguistics and natural language processing. 2010. 775 p.
30. Gee J.P. An Introduction to Discourse Analysis. Routledge. 2010. 218 p.
31. Jurafsky D., Martin J. Speech and Language Processing. New Jersey, 1999. 950 p.
32. Littlemore J., Groom N. Doing Applied Linguistics: A Guide for Students. 2012. 205 p.
33. McCarthy M., O'Keeffe A. Routledge Handbook of Corpus Linguistics. 2021. 682 p.
34. McKinley J. and oth. Doing Research in Applied Linguistics. New York, 2016. 262 p.
35. Oakey D., Hunston S. Introducing Applied Linguistics: Concepts and Skills. 2009. 251 p.
36. Simpson J. Routledge Handbook of Applied Linguistics. 2011. 732 p.
37. Viana V. and oth. Perspectives on Corpus Linguistics. Amsterdam, 2011. 256 p.
38. Wei L. Applied Linguistics. 2013. 328 p.
39. Wei L. Contemporary applied linguistics. London, 2009. 277 p.
40. Woodrow L. Writing about Quantitative Research in Applied Linguistics. 2014. 220 p.

Гарбера І. В., Немийвода І. В. МАКРО- І МІКРОСТРУКТУРА СЛОВНИКА ТЕРМІНІВ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Статтю присвячено створенню словника термінів прикладної лінгвістики, що складається з десяти її розділів (прикладної фонетики, прикладної лексикографії, автоматичного опрацювання природної мови, прикладної морфології, морфологічної лінгвістики, прикладного синтаксису, кількісної лінгвістики, лінгвістичної експертизи, комп'ютерної лінгвістики та взаємне прикладної лінгвістики). В епоху стрімкого розвитку мовознавчих наук, згідно лінгвістичних парадигм, дослідження практичних сторін та значного збільшення теоретичних напрацювань зросла кількість термінології, що зумовило переосмислення наявного термінологічного апарату. У зв'язку з цим, перед нами поставило завдання уніфікації термінів, відповідно до якого основною метою стало зібрання та систематизація термінів галузей прикладної лінгвістики. В межах наукового дослідження було опрацьовано наукову літературу розділів прикладної лінгвістики. Визначено канонизаційні складові словника, а саме його макро- і мікроструктуру. Розглянуто поняття "словникова стаття", під яким об'єднується досереда інформації, що розкриває сутнісні характеристики слова, його індивідуальні, парадигматичні та синтагматичні зв'язки, стилістичні та функціональні особливості, а також дериваційний потенціал. Наведено типи та зразки укладених словникових статей, наголошено на особливостях представлення символіч та семантич в межах словникових статей, а також продемонстровано словникові статті в різних варіантах термінів. Представлено також до укладання електронного термінологічного словника. Запропоновано загальну модель мікрорамкової організації електронного тлумачно-перекладного словника термінів прикладної лінгвістики. Зазначено перспективи подальших наукових досліджень, які вбачаються в розширенні та систематизації електронного словника термінів прикладної лінгвістики.

Ключові слова: прикладна лінгвістика, лексикографія, макроструктура, мікроструктура, словник, словникова стаття.

Додаток Б. Апробація роботи.

Копія тез «Макроструктура електронного словника термінів із прикладної лінгвістики»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ ТА УКРАЇНОЗНАВСТВА

***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ***

**V ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
15 травня 2024 р.**

РІВНЕ – 2024

УДК 81+82+37
С91

Редакційна колегія:

Головний редактор –
Відповідальні редактори –

Купчик Л. Є., канд. пед. наук, доцент
Крутько Т. В., канд. філол. наук, доцент
Літвінчук А. Т., канд. пед. наук, доцент
Кінашук А. В., доктор філософії з філології
Голубєва І. В., канд. пед. наук
Осіпчук Н. В., канд. пед. наук
Потанчук С. С., канд. філол. наук

*Рекомендовано до видання Вченою радою Національного
університету водного господарства та природокористування.
Протокол № 5 від 31 травня 2024 р.*

С91 Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики :
збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(15 травня 2024 р.). [Електронне видання]. – Рівне : НУВГП, 2024. – 350 с.
Modern Tendencies in the Development of Linguistics and
Linguodidactics: Conference Proceedings (May 15, 2024). [Electronic
edition]. – Rivne : NUWEE, 2024. – 350 p.
ISBN 978-966-327-596-3

У збірнику матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики» розглянуто низку
питань, що стосуються актуальних проблем лінгвістичних та літературознавчих
досліджень, лінгводидактики, традиційних та новітніх аспектів методики
викладання іноземних мов.

Conference Proceedings “Modern Tendencies in Development of Linguistics
and Linguodidactics” focus on the issues of linguistic and literary studies, language
didactics, traditional and innovative aspects of foreign languages teaching
methodology.

УДК 81+82+37

ISBN 978-966-327-596-3

©Автори публікацій, 2024
© Національний університет водного
господарства та природокористування, 2024

**СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

БАРТОШНИК Валентин, МАСЛО Ірина	3
Схожість німецької та англійської мов	
БОЙКО Ірина	5
Ключове слово вербалізації концепту mafia в англomовному кінодискурсі "The Godfather"	
БОНДАР Тетяна, ШКЛЯЄВА Ірина	8
Лексико-семантична репрезентація війни росії проти України в промовах світових політиків	
БОРИСЮК Ольга	10
Семантичний аналіз медичних термінів у інструкціях до лікарських засобів	
ВОЛОШИНА Марія, МУШИРОВСЬКА Наталія	13
Лексико-стилістичний аспект мовної організації прози Р. Іванчука	
ГАРБЕРА Ірина	18
Термінологічний апарат сучасної лінгвоконфліктології	
ГНІДЕЦЬ Максим, РИСЬ Лариса	22
Неологізми сучасної німецької мови у сфері інформаційних технологій	
ГРАБАР Анастасія, КРУТЬКО Тетяна	25
Рекламні повідомлення на персональних Facebook-сторінках	
ДАВИДЮК Дарина	27
Переклад медичних текстів: помилка, яка може вартувати життя людини	
ДАНИЛЕЙКО Юлія, ГАРБЕРА Ірина	29
Лексичні діалектизми м. Теребовля та Чортків Тернопільської області: лексикографічний та корпусний підходи	
ДАНИЛЮК Діана, ГАРБЕРА Ірина	32
Роль психолінгвістичних методів у судочинстві	
ДАНІЛОВИЧ Мирослава	34
Лексичні вербалізатори концепту ВІЙНА у романі «Герої, херої та не дуже» Віталія Занеки	
ДЖИГА Марина, ЗАГНІТКО Анатолій	38
Процес аббревіації в сучасній українській та англійській мовах	
ЖДАНОВА Олександра, ГАРБЕРА Ірина	40
Аналіз трактування терміну «допит»	
ЗАГНІТКО Анатолій	43
Типологія сполучникової аналітичності: конструкційно-граматичний вимір	
КАЧАН Олександр, ЛЕВУН Галина	46
Лексико-стилістичні особливості маркетингових текстів англomовних веб-сайтів виробничих компаній	
КОВАЛЕЦЬ Катерина, МАСЛО Ірина	48

Суфікси в англійській мові КОРОВІНА Юлія, КРАВЧЕНКО Елла	51
Специфіка онімного простору у романі І. Павлюка «Білий попіл» ЛИНДЮК Анастасія	53
Структурно-прагматичні патерни англомовних номінацій лікарських засобів ЛУЦИШИНА Наталія, ГАРБЕРА Ірина	56
Лінгвістична база даних як спосіб репрезентації конфліктних комунікативних ситуацій МАЛЕВИЧ Леся, ВЕРЕЩУК Микола	59
Заголовки як засіб реалізації контент-політики сайту інформаційного агентства «Армія INFORM» МОЙСЕЙКО Анастасія	61
Modern Ukrainian military prose МУСІЄВИЧ Андрій, ОСЕЦЬКА Наталія	63
Аналіз структурної класифікації скорочень аерокосмічних термінів (на матеріалі англійської та української мов) НАЗАРУК Анна, БОЙКО Ірина	66
Експресивно-стилістичні повтори у мотиваційних промовах Н. Вуйчича НЕПИЙВОДА Іванна, ГАРБЕРА Ірина	68
Макроструктура електронного словника термінів із прикладної лінгвістики НОВОСАДЮК Андрій, ЯНОВЕЦЬ Анжеліка	71
Перекладацький аналіз англомовних скорочень в соціальних мережах ПАСИК Людмила	73
Лексична об'єктивація концепту KRIEG у німецькому віртуальному дискурсі ПАХОЛЬЧУК Дарина, БОЙКО Ірина	76
Лінгво-стилістичний прийом метафори як засіб реалізації глютонічного гумору (на матеріалі популярного американського кіно) ПИЛИПЧУК Дар'я, ГАРБЕРА Ірина	78
Особливості психолінгвістичної експертизи ПОЛЮХОВИЧ Олександр, ШИКУН Алла	80
Використання іноземних мов у веб-розробці: переклад та локалізація веб-сайтів та додатків для глобальної аудиторії РУДНІК Олексій, МАСЛО Ірина	85
Етимологічний аналіз слова «water»	

СВИРИД Наталія, КРУТЬКО Тетяна	87
Мовні аномалії як засіб мовної гри	
СЕМЕНЮК Тетяна, СТЕПАНЮК Анастасія	89
Тема війни у дзеркалі індивідуальної свідомості головного героя у п'єсі В. Борхерта «За дверима»	
СТЕПАНЮК Дарія, ЛИСЕЦЬКА Наталія	92
Тропи у сучасному німецькому політичному дискурсі	
СТЕРНІЧУК Віта, КОВАЛЬЧУК Діана	94
Авторське «Я» в гротескних та біблійних мотивах Фрідріха Дюрренматта	
ХОМИЧ Вікторія, РИСЬ Лариса	96
Контамінація як особливий спосіб словотворення у сучасній німецькій мові	
ФЕДОРЧУК Олександра	99
Прецедентні висловлення в публічних промовах В. Зеленського періоду російсько-української війни	
ХОДЖАСВА Олена	102
Квантитативне тематико-ідеографічне моделювання цінності 'здоров'я' в англійській фразеології: фразеосемантична група «сенсорні функції та біль»	
ЧЕРНЕЦЬ Ірина	107
Характеристики воєнно-політичного дискурсу (на матеріалі німецьких ЗМІ)	
ШКЛЯЄВА Ірина, ЯНОВЕЦЬ Анжеліка	110
Англійські терміни-неологізми комп'ютерної лексики: поняття та функції	
ЯШУНІНА Кіра, ГАРБЕРА Ірина	112
Лінгвістичний експеримент як метод аналізу специфіки перекладу назв у сучасному кіно дискурсі	
DOVHUN Mariia, MASLO Iryna	118
Strength and authenticity: women facing war	
FEDCHUK Andrii, SHYKUN Alla	120
English neologisms in contemporary society	
KVACHUK Daryna, SHYKUN Alla	123
English neologisms in business analytics: key concepts and examples	
ZAKHARCHUK Anastasia, YANOVETS Anzhelika	127
Definition and examples of ambiguity in English	

СЕКЦІЯ 2. МОВА – КУЛЬТУРА – КОМУНІКАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
БЕЛЄЙ Анастасія, БАРАНОВСЬКА Лідія	130
Засоби експресивності в текстах онлайн-медіа	
БОДНАЖЕВСЬКА Анна, БАРАНОВСЬКА Лідія	132
Словник термінів моди: специфіка перекладу термінологічної лексики в галузі моди з англійської мови, польської та української	
БОНДАРЧУК Олена	135
Небезпеки для демократії у відкритому суспільстві (досвід Німеччини)	
БУШОВСЬКА Любов, ПОТАПЧУК Світлана	138
Емоція «смуток» у фразеологічному фонді англійської мови	
ГЕЗУН Вікторія, ГУБІНА Алла	140
Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи	
ГУРА Ірина, ГУБІНА Алла	142
Особливості ділового спілкування з представниками азійського континенту	
ГУСАРЕНКО-БАРСЬКИЙ Петро, ГУСАРЕНКО-БАРСЬКА Ревекка, ЛЕВУН Галина	145
Лексеми на позначення різних форм спілкування в англійській мові	
ДЕВ'ЯТКО Мирослава, ПИЛИПАК Валерія	147
Жіноче та чоловіче мовлення в Інтернеті: гендерологічний аспект	
ДОРОЩУК Анна, МАРТИНОВА Тетяна	150
Англіцизми в сучасній українській мові	
ЗАРІЧНЮК Анастасія, БАРАНОВСЬКА Лідія	152
Роль інтернет-платформ у формуванні гендерної ідентичності в українському віртуальному дискурсі	
ЗУБИК Ольга, ПАСИК Людмила	155
Особливості перекладу німецькомовних рекламних текстів	
КОВАЛЬЧУК Володимир, ПАСИК Людмила	157
Проблеми перекладу та локалізації вебсторінок	
КОРНІЙЧУК Софія, МУДРИК Дарина	160
Мова – культура – комунікація: перспективи розвитку	
КРАВЧЕНКО Яна	162
Алгоритм sentiment-аналізу текстів конфліктної комунікації в Instagram	
МАЛЕВИЧ Ірина	165
Напрями метафоричної концептуалізації в англійському дискурсі інформаційних технологій: концепт COMPUTER	

МАРТИНЮК Станіслав, ШИКУН Алла	167
Мовна політика та її вплив на міжнаціональні відносини	
МИХАЙЛОВА Єлизавета, КАЛЕНСЬКА Антоніна	170
Когнітивні аспекти використання прикметників у турецькому мовленні: взаємозв'язок з комунікативною ефективністю	
МУХІНА Анна, ПИЛИПАК Валерія	173
Вживання фемінітивів у сучасному мас-медійному дискурсі	
НЕСТЕРУК Ярослава, БОНДАРЧУК Олена	178
Лінгвокультурний типаж «Ukrainian»	
НИКОЛЮК Роман, НИКОЛЮК Тамара	180
Педагогічна термінологія на сторінках регіональних медіа	
ПАВЛЮК Наталія	183
Гендерні особливості спілкування в професійній діяльності	
ПІДГАЙНА Світлана	185
Роль української мови у формуванні особистості старшокласника	
ПОТАПЧУК Світлана	188
Культурно-національна специфіка фразеологічних одиниць з компонентом-ойконімом в англійській та українській мовах	
RUKHLIADKO Maryna, PYLYPAK Valeriia	190
Thematic groups of modern gaming slang	
СВЕРДЛЮК Анастасія, БОНДАРЧУК Олена	192
Метафоричне зображення образу України у сучасному німецькомовному медійному дискурсі	
СТАДІЙЧУК Олена, ПОТАПЧУК Світлана	195
Фразеологічні одиниці з компонентом-соматизмом «голова» в англійській мові	
СТУПНИЦЬКА Софія, МАРТИНОВА Тетяна	197
Англійські запозичення та їх використання в українській мові	
РУХЕР Софія, МАСЛО Ірина	199
Українська пісня на світовій арені	
ХМЕЛЬКОВА Оксана, БАРАНОВСЬКА Лідія	201
Хронологія утисків української мови XX-XXI століть	
ЧЕБЕРЯКА Ольга, ОСІПЧУК Наталія	203
Як The Beatles вплинули на формування сучасної англійської лексики	
ЧИЖ Єлизавета, ШИКУН Алла	206
Зв'язок мови та культури у сучасному світі	
ШУЛЬЖУК Наталія	209
Комунікативно-прагматичні виміри наукової кваліфікації погрози	

ЯНЮК Вікторія, ПАСИК Людмила	212
Особливості перекладу українських власних назв у німецькомовних медійних текстах	
ЯРМОЛЮК Валерія, ГУБІНА Алла	215
Невербальні засоби комунікації	
MARTYNOVA Tetiana	217
Collocations with money in English	
СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЛІНГВОДИДАКТИКИ	
АНТОНЧУК Олександр	219
Роль музичного мистецтва у навчанні української мови	
БЕРЕЗЮК Світлана, ПАСИК Людмила	221
Метафорична концептуалізація війни в німецькому медіа дискурсі	
БОНДАРУК Галина	223
Визначення поняття «термінологічна компетентність» у контексті профільного навчання	
ВАСИЛЬЧУК Агафія	226
Модернізація позакласної роботи з української мови в контексті НУШ	
ГОДУНКО Людмила, ТУМАХА Аліна	228
Роль вчителя англійської мови у початкових класах у формуванні іншомовної компетентності здобувачів освіти в Україні та Польщі. Порівняльна характеристика	
ГОЛУБЄВА Ірина	231
Визначення структурних елементів лінгвістичної обдарованості	
ДЕЙНЕКА Анастасія, ТАРАРАЙ Ніна	233
Використання дитячих казок на уроках іноземної мови	
ЗЛАТІВ Леся	235
Застосування фреймового підходу у формуванні лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів-словесників	
КОЗАЧЕНКО Юлія	239
Мультимедійні технології інтерактивного навчання української мови в старших класах	
КОЛЬЦОВА Олена	241
Моделювання емоційної картини світу в англійській фразеології: емоційні концепти 'зацікавлення / Interest' та 'задоволення / Joy'	
МАСЛО Ірина	245
Оцінювання глобальних навичок	

*V Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»*

МУШИРОВСЬКА Наталія	248
Літературно-художня ономастика у професійній підготовці вчителя-філолога	
ОЗАРЧУК Ірина	254
Блогосфера в системі професійної лінгводидактики	
ОЗАРЧУК Ірина	257
Виклики та реалії впровадження іншомовної освіти на немовних спеціальностях у ЗВО	
ПЕРЕПЕЛЮК Анна, ЗАГНІТКО Анатолій	260
Графічні засоби вираження емоції зацікавлення учнями, що вивчають англійську мову	
ПИНДИК Ольга, науковий керівник ГАРБЕРА Ірина	262
Інтерактивні комп'ютерні лінгвістичні технології у вивченні української мови в середній школі	
СЛОБОДЯНИК Олександр, ЗАГНІТКО Анатолій	265
Сучасні акцентуаційні вправи для опанування української, англійської та німецької мов: вивчення словесного наголосу в період мовних контактів	
ШИКУН Алла	267
Вірші як ефективний інструмент для поліпшення вимови та інтонації при вивченні іноземних мов	
СЕКЦІЯ 4. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	
АЛІЄВА Альвіна, ФЕДЧУК Тетяна	272
Проектна методика викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім лінгвістам	
БЛИЗНЮК Людмила	274
Організація освітнього процесу дітей – біженців з України у початковій школі Німеччини	
БОЙКО Ольга, КОВАЛЬЧУК Оксана	277
Використання штучного інтелекту в навчанні іноземної мови	
БРЮХОВА Катерина, КІНАЩУК Анастасія	279
Особливості застосування технології «перевернутий клас» у навчанні іноземної мови для здобувачів вищої освіти немовних спеціальностей	
ВЕРЕМЧУК Карина, МАРТИНОВА Тетяна	282
Використання штучного інтелекту під час вивчення іноземних мов	
ВЛАСЮК Марія, науковий керівник МАСЛО Ірина	284
Глобальні навички та викладання англійської мови	

ГРИСЮК Вікторія, КІНАЩУК Анастасія	287
Неефективні методики навчання іноземної мови для здобувачів вищої освіти немовних спеціальностей	
ЗАБІЯКА Ірина	289
Формування міжкультурної компетентності засобами інформаційних технологій при вивченні іноземної мови	
КОВАЛЬЧУК Ангеліна, БАСЮК Леся	291
Прагматика аудіювання на уроках іноземної мови	
КОРТИЛІСЕЦЬ Марія, ТАРАСЮК Наталія	293
Гейміфікація у вивченні англійської мови	
КОСТЮК Ольга, МАРТИНОВА Тетяна	295
Ефективність новітніх методів викладання іноземних мов	
КУЦАЙ Вікторія, ГУБІНА Алла	297
Використання online-ресурсів для вивчення іноземної мови	
МАРЧУК Світлана, БЛИЗНЮК Людмила	299
Гейміфікація на уроках німецької мови	
МУДРИК Дарина	301
Традиційні та новітні аспекти методики викладання іноземних мов	
ПЕТРУЧИК Софія, БЛИЗНЮК Людмила	304
Методика CLIL: вивчаємо іноземну мову невимушено	
ПИЛИПЧУК Антоніна, КІНАЩУК Анастасія	306
Заняття з іноземної мови: погляд здобувача освіти	
ПОПЧУК Дарія, КІНАЩУК Анастасія	309
Ефективні методики навчання іноземної мови для здобувачів вищої освіти немовних спеціальностей	
РИБІНСЬКА Іванна, БЛИЗНЮК Людмила	311
Штучний інтелект на заняттях з німецької мови	
СМОКОВИЧ Богдан, КІНАЩУК Анастасія	313
Недоліки використання штучного інтелекту у вивченні іноземної мови	
ТАДЕЄВА Марія, ПАВЛОВИЧ Юдіта	315
Реалізація комунікативно-пізнавальних цілей навчання іноземних мов студентів за технологією task-based learning	
ШИКУН Алла	318
Етика в штучному інтелекті: забезпечення справедливості та ефективності в процесі вивчення іноземних мов	
ШИКУН Алла	322
Інноваційні підходи до покращення діалогічного мовлення: застосування штучного інтелекту у мобільних додатках	

*V Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»*

ШТИК Тетяна, ТАРАСЮК Наталія	326
Вивчення англійської мови за допомогою ChatGPT	
ЯЩИК Наталія	328
Методика контекстного навчання з використанням чату GPT	
HRYSHCHUK Anastasiia, KOVALCHUK Oksana	332
Using English in programming	
KOZUB Liubov	334
Social media platforms as an effective tool for learning English	
KVASNETSKA Nataliia	336
Creation of favorable conditions in foreign language education in NUS	
LITVINCHUK Alona	338
Enhancing language learning through digital storytelling	

*V Всеукраїнська науково-практична конференція
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ»*

Наукове видання

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

V ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЗБІРНИК ТЕЗ

Розміщуються статті в авторській редакції

Технічний редактор

Галина Сімчук

*Видавець і виготовлювач
Національний університет
водного господарства та природокористування
вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028.*

*Свідчення про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції РВ № 31 від 26.04.2005 р.*

23.03.2024).

2. Коломієць І. І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога) / укладач І. І. Коломієць. Умань : Візаві, 2015. 202 с.

3. Сидоренко І. А. Повтор як ключовий принцип функціонування стилістичних фігур у сучасних англomовних драматичних творах. *Збірник наукових праць Чернівецького нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича*. Чернівці, 2017. Вип. 2(15). С. 159–163.

4. Соколова І. В. Прагматико-комунікативні характеристики категорії повтору у текстах-анонсах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Харківський національний ун-т. Харків, 2002. 211 с.

5. Nick Vujicic Speech: How to Stop A Bully. English Speeches, URL: <https://www.englishspeecheschannel.com/english-speeches/nick-vujicic-speech/>, (дата звернення: 20.03.2024).

УДК 81'33

Іванна НЕПІЙВОДА

здобувачка II рівня освіти

ОПП «Прикладна лінгвістика»

Науковий керівник: Ірина ГАРБЕРА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри

загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

МАКРОСТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА ТЕРМІНІВ ІЗ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Багато сучасних дослідників (В. В. Дубічинський, Л. О. Симоненко, Є. А. Карпіловська, Т. Р. Кияк) під поняттям «термінографії» вбачають не лише теоретичну науку, а й практичну діяльність з упорядкування словників. Відповідно до цього, лексикографи намагаються напрацювати певну методiku уніфікації словникових статей, включаючи набір додаткових характеристик для повного відображення мовної картини. Однак, незважаючи на те, що відомі мовознавці (Є. А. Карпіловська, Л. С. Паламарчук, П. Й. Горєцький, Н. Ф. Клименко) у своїх працях вже описували теорію класифікації словників, у термінознавстві єдина типологія все ще не випрацювана.

Традиційно структура словника охоплює дві основні частини – макроструктуру та мікроструктуру. Кожна з них має певний набір атрибутів і характеристик, що беруться до уваги при укладанні словника, проте кожен словник відрізняється за своїм укладанням як на рівні макро-, так і

мікроструктури відповідно до авторської концепції.

Поняття «макроструктури» найчастіше тлумачать як принцип організації словникових статей в основному корпусі словника, його зовнішню будову. Сергій Гриньов додає до цього визначення склад і взаємодію всіх композиційних частин словника. Отже, під терміном «макроструктура» зазвичай розуміють загальне впорядкування словника, його вміст та розташування словникових статей [2, с. 41].

Орися Демська зазначає, що словникова макроструктура може бути повною або усіченою. За її дослідженням, повна макроструктура передбачає власне наявність словника; наявність вступу, передмови; теоретичного розділу, що коротко ознайомлює читача з теорією лексикографічного опису словникових одиниць; правил користування словником; граматичної довідки, що притаманна передусім тлумачним і перекладним словникам; списку скорочень та джерел. Орися Демська зауважує, що повна макроструктура характерна для великих академічних словників. Водночас усічена (часткова) макроструктура включає неповний набір цих структурних частин і, зазвичай, притаманна невеликим за обсягом довідникам, перекладним словникам і шкільним виданням [1, с. 102].

Під терміном «мікроструктура» розуміють внутрішню будову лексикографічного опису словникової одиниці (статті). Фактично макроструктура є власне словником, а мікроструктура, або словникова стаття, – головний структурний компонент словника [Там само].

Одним із найважливіших етапів укладання будь-якого словника є опрацювання концепції, що передбачає визначення мети, цільової аудиторії, принципів створення словника. Наш словник призначений для лінгвістів, фахівців у галузі інформаційних технологій, усіх, хто цікавиться проблемами прикладної лінгвістики.

Створюваний нами словник термінів галузей прикладної лінгвістики є працею тлумачно-перекладного типу, тобто вміщує власне терміни з їх тлумаченням і вказівкою на джерело, звідки почерпнуто термін і тлумачення, а також містить англійські відповідники, за наявності синонімічних одиниць.

Джерелами пошуку термінів стали українськомовні та англійськомовні наукові праці, присвячені проблемам прикладної лінгвістики.

За Анатолієм Барановим, реєстр фактично задає галузь опису словника, відповідно до цього твердження ми виокремили реєстр та принципи його укладання як визначальні компоненти створюваного словника.

Обсяг реєстру тлумачно-перекладного термінологічного словника налічуватиме 10 тематичних розділів (прикладна фонетика, прикладна

лексикографія, автоматичне опрацювання природної мови, прикладна морфологія, корпусна лінгвістика, прикладний синтаксис, квантитативна лінгвістика, лінгвістична експертиза, комп'ютерна лінгвістика та власне прикладна лінгвістика), кожний з яких нараховуватиме від 150 до 200 словникових статей. У результаті, обсяг реєстру словника прикладної лінгвістики складатиме близько 2000 словникових одиниць. Реєстровими одиницями, що упорядковані за традиційним алфавітним принципом, слугують однослівні (прості) терміни та терміни-словосполучення (складені, багатослівні).

Переважна більшість у реєстрі – багатослівні лексеми. Значно менше нараховується однослівних термінів.

Наведемо зразок укладеної словникової статті:

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА –

- галузь мовознавства, в якій розробляють технології опрацювання мови (традиційні, тобто неавтоматизовані, й автоматизовані) для різних галузей суспільного життя (З.В. Партико);
- напрям у мовознавстві, який опрацьовує методи розв'язання практичних завдань, пов'язаних із використанням мови, і зорієнтований на задоволення суспільних потреб (А.П. Крєневич);
- це теоретичні та емпіричні дослідження проблем реального світу, в центрі яких знаходиться мова (J. Littlemore, N. Groom).

Відповідник: applied linguistics.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ільман В. М., Іванов О. П., Панік Л. О. Алгоритми, дані і структури. Дніпро, 2019. 134 с.
2. Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики / Загнітко Анатолій, Данилюк Ілля, Краснобаєва-Чорна Жанна, Путіліна Оксана, Ситар Ганна. Вінниця : «ТОВ Нілан-ЛТД», 2015. 472 с.

Додаток В. Апробація роботи.

Копія тез «Макро- і мікроструктура словника термінів прикладної лінгвістики»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Кафедра загального і слов'янського мовознавства
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра іноземних мов та перекладознавства
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології
УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФОНД НАН УКРАЇНИ
Центр теоретичної, прикладної та комп'ютерної лінгвістики

МОВНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО СВІТУ

24 травня 2024 р.
КИЇВ

УДК 811.161.2+811.111]2742(063)
М741

Мовний простір сучасного світу: Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 24 травня 2024 р.). Київ : НаУКМА. 258 с.

Збірник укладено за матеріалами VII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Мовний простір сучасного світу», присвяченої проблемам слов'янської філології; зіставним, порівняльно-історичним та перекладознавчим дослідженням; історії та сучасному стану української мови; мові, тексту та дискурсу; дослідженням мови в антропологічній парадигмі. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

Організаційний комітет конференції:

Куранова С. І., голова оргкомітету конференції, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри загального і слов'янського мовознавства, Національний університет «Киево-Могилянська академія»

Близнюк К. Р., заступник голови оргкомітету, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри загального та слов'янського мовознавства, Національний університет «Киево-Могилянська академія»

Пальчевська О. С., заступник голови оргкомітету, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та перекладознавства, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Широков В. А., доктор технічних наук, академік НАН України, директор Українського мовно-інформаційного фонду НАН України

Загнійко А. П., член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса

Лучик А. А., доктор філологічних наук, професор кафедри загального і слов'янського мовознавства, Національний університет «Киево-Могилянська академія»

Тищенко О. В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов та перекладознавства, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, професор кафедри славістики філософського факультету Університету Св. Кирила і Мефодія в Трнаві (Словаччина)

Гарбера І. В., кандидат філологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса

Надуденко М. В., кандидат філологічних наук, керівник Загальноукраїнського центру словникарства, старший науковий співробітник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України

Надуденко М. В., завідувач відділу інформатики Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту озброєнь та військової техніки Збройних Сил України

Балаж В. О., аспірант, Докторська школа імені родини Юхименків, кафедра загального та слов'янського мовознавства, Національний університет «Киево-Могилянська академія»

За зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних матеріалів відповідальність несуть автори

ISBN 978-617-7668-60-1 (електронне видання)

ЗМІСТ

Балаж Валентина ЛІНГВІСТИЧНА ПРАГМАТИКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	8
Барановська Лідія ФРАЗЕОЛОГІЯ У ВИВЧЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	11
Бевз Юлія МЕТОДИ АНАЛІЗУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ КОМПОНЕНТОМ 'ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА' В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ.....	16
Близнюк Катерина МІЖ ЗАКОНОДАВСТВОМ І ЛІНГВІСТИКОЮ: ПРОБЛЕМНИЙ СТАТУС СІЛЕЗЬКОЇ МОВИ.....	21
Василевич Віра РЕЛЯЦІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ НАРАТИВНИХ МОДЕЛЕЙ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ.....	28
Гарбера Ірина ДИСКУРС-АНАЛІЗ ТЕКСТІВ КОНФЛІКТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	33
Грабчак Мар'яна ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ ПОЛЬСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ ФАНІВ.....	39
Громовенко Вікторія БАНКЕТНА ПРОМОВА ЯК РІЗНОВИД ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ.....	44
Данилейко Юлія ЛЕКСИЧНІ ДІАЛЕКТИЗМИ МІСТ ТЕРЕБОВЛІ, ЧОРТКІВ І ТЕРНОПІЛЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ.....	49
Демченко Надія ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	53

Змисла Софія	СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОБЛАДНАННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ	58
Качоровська Марія Анастасія	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА МАТЕРІАЛІ СКРИПТІВ «БЕЗСОРОМНІ»	63
Клименко Зореслава Тамара	ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА У ФАНТАСТИЧНОМУ РОМАНІ НАТАЛІЇ МАТОЛІНЕЦЬ «ВАРТА У ГРІ»	67
Кольцова Олена	ЕМОЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ 'ЗНЕВАГА / CONTEMPT' НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ	72
Коліда Альона	МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТСЕРІАЛУ «РОЗЧАРУВАННЯ» НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ	78
Кондратюк Вікторія	ПОЛЬОВА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ «СТРАХ» У ТВОРІ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА «ДИТЯЧА МОГИЛА»	83
Константинова Алла	РОЛЬ ЖЕСТІВ У НЕВЕРБАЛЬНІЙ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ	87
Корилкевич Анастасія	ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ	92
Кравець Катерина	ОЦІНКА ЯКОСТІ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМ GOOGLE TRANSLATE, DEEPL, ETRANSLATION	97
Лебеденко Дар'я, Трофімова-Герман Аліна	ЕЛЕКТРОННИЙ ЗАСТОСУНОК ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ТЛУМАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІАЛЕКТИЗМІВ У ТЕКСТАХ	103
Лисюк Тетяна	ТЕРМІНИ НА ПОЗНАЧЕННЯ МІНОШУКАЧІВ І МІН. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПАРАЛЕЛЬНОГО КОРПУСУ НА ПРИКЛАДІ ТЕРМІНА «MINE»	109

ЗМІСТ

Луцишина Наталія	АЛГОРИТМ СТВОРЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ БАЗИ ДАНИХ «МАРКЕРИ КОМУНІКАТИВНОГО КОНФЛІКТУ В ОНЛАЙН-ЗМІ».....	113
Меренич Антоніна	ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ У ЗБІРЦІ ПОВІСТЕЙ А. ДІМАРОВА «МІСТЕЧКОВІ ІСТОРІЇ».....	118
Мошко Наталія	ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛІО СЕРГІЯ ОКСЕНИКА.....	122
Надутенко Маргарита, Надутенко Максим	ЦИФРОВІ МЕТОДИ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МОВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	127
Непийводи Іванна	МАКРО- І МІКРОСТРУКТУРА СЛОВНИКА ТЕРМІНІВ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ.....	134
Овсійчук Василь	СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСЕВДОНІМІКОНУ GTA: SA MP & WORLD OF WARCRAFT.....	139
Олійник Валерія	СОЦІАЛЬНІ РОЛІ ЖІНКИ Й ЧОЛОВІКА В УКРАЇНСЬКИХ ПРИГОДНИЦЬКИХ КАЗКАХ.....	144
Павлюк Олексій	ДИКТАНТ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК У ВИВЧЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ: ВІННИЦЬКИЙ ДОСВІД.....	148
Підгорна Олександра	КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 1917-1921 рр. У СЛОВНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В II ТОМАХ.....	153
Podola Marta	TRANSLATIONAL TRANSFORMATIONS ENCOUNTERED WHILE TRANSLATING PRESS RELEASES INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE.....	158

Потаржевська Олеся УКРАЇНСЬКИЙ ОНІМНИЙ ПРОСТІР В АМЕРИКАНСЬКОМУ ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ КІНО (НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМІВ «ЗИМА У ВОГНІ» ТА «СУПЕРСИЛА»)	165
Прокіпенко Мирон, Трофімова-Герман Аліна РОЗРОБКА ТЕЛЕГРАМ ЧАТ-БОТА 'WORDSMITH' ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ КОРИСТУВАЧА	172
Розжак Ореста ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ НОВОЇ СВІТОВОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ «КІБЕРНЕТИКА»)	178
Рудь Вікторія ЕВФЕМІЗМИ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: АНАЛІЗ ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНИХ ГРУП І ФУНКЦІЙ	182
Ряполова Яна СПІВЗВ'ЯЗОК СВОГО ТА ІНШОГО В ІМАГО УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ ВІРИ ЛИСЕНКО «YELLOW BOOTS»	188
Скідченко Ростислав ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ ІНДУСТРІЇ МОДИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	193
Старишко Юлія ПРИНЦИПИ МОДЕЛЮВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	199
Томілова Дар'я СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА ВЛАСНИХ НАЗВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА США	203
Троян Анастасія СПОСОБИ ПОШИРЕННЯ НЕБАЖАНОЇ РОЗСИЛКИ	208
Фостик Роман ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА ОСНОВІ ЦИРКУЛЯРУ НАТО ПРО ОСВІТУ	214

ЗМІСТ

Ходжаєва Олена	
ФРАЗЕОСЕМАНТИЧНА ГРУПА «ФУНКЦІ ТРАВНОЇ СИСТЕМИ, МЕТАБОЛІЗМУ ТА ЕНДОКРИННОЇ СИСТЕМИ» В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	219
Чорнопис Христина	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	223
Шкленська Анастасія	
ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНЕ ПОЛЕ «МАЄТОК» У СТАРОУКРАЇНСЬКИХ ГРАМОТАХ НАДДІПРЯНИЩИНИ XIV-XV ст.	228
Штанько Ярослава	
ШИБОЛЕТИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЯК МАРКЕР ОПОЗИЦІЇ «СВІЙ – ЧУЖИЙ»	232
Шумило Вікторія	
ТКАНИННІ ЕЛЕМЕНТИ ПОБУТУ В ПЕЙЗАЖНІЙ МЕТАФОРИЦІ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТОЛІТТЯ.....	236
Ядрич Катерина	
БЛИЙ КОЛІР В УКРАЇНСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	244
Яковецький Юрій	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ НА МАТЕРІАЛІ ДОКУМЕНТІВ ЄВРОСОЮЗУ	249
Яновська Марина	
КОНЦЕПТ «ВІЙНА» У ПОЕЗІЇ ЯРИНИ ЧОРНОГУЗ.....	254

Іванна Непийвода
Донецький національний університет імені Василя Стуса

МАКРО- І МІКРОСТРУКТУРА СЛОВНИКА ТЕРМІНІВ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Доповідь присвячено створенню словника термінів прикладної лінгвістики. В межах наукового дослідження було визначено композиційні складові словника, а саме його макро- і мікроструктуру. Наведено типи та зразки укладених словникових статей, наголошено на особливостях представлення синонімії та омонімії в межах словникових статей. Зазначено перспективи подальших наукових досліджень, які вбачаються в розширенні та систематизації електронного словника термінів прикладної лінгвістики.

Ключові слова: прикладна лінгвістика, лексикографія, макро-структура, мікроструктура, словник, словникова стаття.

The report is devoted to the creation of a dictionary of applied linguistics terminology. Within the framework of scientific research, the compositional components of the dictionary were determined, namely its macro- and microstructure. The types and samples of compiled dictionary articles are given, the peculiarities of the representation of synonymy and homonymy within the limits of dictionary articles are emphasized. The prospects of further scientific research, which are considered under the expansion and systematization of the electronic dictionary of applied linguistics terminology, are indicated.

Keywords: applied linguistics, lexicography, macrostructure, microstructure, dictionary, dictionary article.

В епоху стрімкого розвитку мовознавчих наук, зміни лінгвістичних парадигм, дослідження практичних сторін та значного

збільшення теоретичних напрацювань зростає і кількість термінології, що зумовлює переосмислення наявного термінологічного апарату. Водночас, в умовах інтенсивного розвитку прикладної лінгвістики, у її межах сформувалися самостійні напрями, що утворюють власні поняттєво-термінологічні апарати. У зв'язку з цим нагальною потребою є формування тлумачно-перекладного термінологічного словника галузей прикладної лінгвістики не лише для широкого використання новоутворених понять, а й конкретизації їх семантики та уникнення наукових суперечностей у майбутньому. Призначення словника полягає в тому, щоб точно й вичерпно відобразити понятійно-термінологічний апарат десяти розділів прикладної лінгвістики (прикладної фонетики, прикладної лексикографії, автоматичного опрацювання природної мови, прикладної морфології, корпусної лінгвістики, прикладного синтаксису, квантитативної лінгвістики, лінгвістичної експертизи, комп'ютерної лінгвістики та власне прикладної лінгвістики), а також забезпечити навчальну, наукову та виробничу діяльність лінгвістів, оскільки термінологічний словник, безумовно, є найважливішим способом впорядкування та опису терміносистеми відповідної галузі знань. Це, власне, й зумовлює актуальність розроблення досліджуваної проблеми.

Метою цього дослідження є збирання та систематизація термінів галузей прикладної лінгвістики.

Для досягнення поставленої мети виконано такі завдання:

- 1) опрацьовано наукову літературу з проблеми дослідження;
- 2) укладено реєстр термінів десяти розділів прикладної лінгвістики;
- 3) розроблено макроструктуру словника;
- 4) запропоновано структуру словникової статті;
- 5) укладено словникові статті.

Одним із найважливіших етапів укладання будь-якого словника є опрацювання концепції, що передбачає визначення мети,

цільової аудиторії, принципів створення словника. Наш словник призначений для лінгвістів, фахівців у галузі інформаційних технологій, усіх, хто цікавиться проблемами прикладної лінгвістики.

Створюваний нами словник термінів галузей прикладної лінгвістики є працею тлумачно-перекладного типу, тобто вміщує власне терміни з їх тлумаченням і вказівкою на джерело, звідки почерпнуто термін і тлумачення, а також містить англійськомовні відповідники, за наявності синонімічні одиниці.

Джерелами пошуку термінів стали україномовні та англійськомовні наукові праці, присвячені проблемам прикладної лінгвістики.

Реєстр фактично задає галузь опису словника, відповідно до цього твердження ми виокремили реєстр та принципи його укладання як визначальні компоненти створюваного словника.

Обсяг реєстру тлумачно-перекладного термінологічного словника налічуватиме 10 тематичних розділів (прикладна фонетика, прикладна лексикографія, автоматичне опрацювання природної мови, прикладна морфологія, корпусна лінгвістика, прикладний синтаксис, квантитативна лінгвістика, лінгвістична експертиза, комп'ютерна лінгвістика та власне прикладна лінгвістика), кожний з яких нараховуватиме від 150 до 200 словникових статей. В результаті, обсяг реєстру словника прикладної лінгвістики складатиме близько 2000 словникових одиниць. Реєстровими одиницями, що упорядковані за традиційним алфавітним принципом, слугують однослівні (прості) терміни та терміни-словосполучення (складені, багатослівні).

Переважає більшість у реєстрі — багатослівні лексеми. Значно менше нараховується однослівних термінів.

Структура кожної словникової статті містить заголовкову одиницю в початковій формі, її дефініцію, посилання на наукову або довідкову літературу, англійськомовний еквівалент та синоніми.

У реєстрі нашого тлумачно-перекладного словника заголовкова одиниця кожної статті надрукована з нового рядка великими літерами напівжирним шрифтом. Англomовний відповідник подано з нового рядка та виділено курсивом.

АВТОМАТИЧНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ МОВЛЕННЯ — процес транскрипції з мови в текст: перетворення акустичного сигналу в послідовність слів, що не обов'язково передбачає розуміння значення тексту або намірів сказаного [6].

Відповідник: *automatic speech recognition*.

Синонім: автоматичний аналіз мовлення.

АВТОМАТИЧНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ ТЕРМІНІВ — інструмент, що виділяє з тексту та автоматичного пошуку у базі всі терміни, що містяться у вихідному текстовому сегменті, над яким працює перекладач у цей час [3].

Відповідник: *automatic recognition of terms*.

Синонім: автоматичний аналіз термінів.

Слова-омоніми мають надрядкові цифрові позначки і мають окремі словникові статті.

МОВА¹ — будь-яка підмножина множини рядків латинського алфавіту [6].

Відповідник: *language*.

МОВА² — це набір рядків, які є результатами похідних дерев із S як кореневою міткою та термінальними символами як мітками листових вузлів [6].

Відповідник: *language*.

Варіанти термінів мають спільне стрижневе слово і фіксують набір значень в межах однієї словникової одиниці.

ДИНАМІЧНА СТРУКТУРА ДАНИХ —

- послідовність даних, зв'язана відносинами лінійного списку [4];
- послідовність комірок в пам'яті, де кожний наступний елемент розташований в пам'яті в наступній комірці [4].

Відповідник: *dynamic data structure*.

РЯДОК –

- це скінченна послідовність букв [6];
 - це будь-яка послідовність буквено-цифрових символів (букви, цифри, пробіли, табуляції та розділові знаки) [5].
- Відповідник: string.

Список використаних джерел

1. Анатолій Загнітко, Ілля Данилюк, Жанна Краснобаєва-Чорна, Оксана Путіліна, Ганна Ситар. Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 472 с.
2. Демська Оріся. Вступ до лексикографії. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.
3. Тарануха В. Ю. Інтелектуальна обробка текстів : [навчальний посібник]. Київ, 2014. 80 с. (Електронна публікація на сайті факультету).
4. Ткачук В. М. Алгоритми і структура даних : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016. 286 с.
5. Jurafsky Daniel S., Martin James H. Speech and Language Processing. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1999. 950 p.
6. The handbook of computational linguistics and natural language processing / edited by Alexander Clark, Chris Fox, and Shalom Lappin. A John Wiley & Sons, Ltd., Publication. 2010. 775 p.